EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 27. märtsil 1971

Nr. 24 (3609) 13. aasiakäik

PIINAASUTUS KUS K. PÄTSI KINNI PEETI

Hiljuti avaldatud Venemaalt välja toimetatud teadete puhul, et Konstantin Pätsi hoiti kinni N. Venemaal Kaasanis aastatel 1941-1956 ühes erivanglas, mis oli mõeldud poliitiliselt kardetavatele isikutele, on huvitav lugeda vene põrandaaluse kirjastuse Samizdat poolt levitatud spetsiaalkirjeldust psühhiaatriliste haigiate kohta, kuhu nii Stalini ajal kui ka praegu paigutatakse inimesi, kes poliitiliselt on ebamugavad.

Stalini ajal oli Kaasani vaimuhaigla-vangla ainus sedalaadi asutus Euroopa Venemaal ja seda nimetati ametlikult SSR NKGB NSVL Riikliku Julgeoleku Rahvakomissariaadi vanglahaiglaks". See oli ette nähtud eriti ohtlike haigete poliitiliste vangide jaoks.

Peale Pätsi oli seal samal ajal veel kaks nii salajast vangi, et isegi personal ei teadnud nende nimesid.

Elutingimuste poolest see "haigla", kus president Päts vene põrandaaluse väljaande teatel oli 15 aastat, ei erinenud laagritest. Vangi pidev mõnitamine, igapäevane peksmine, soola ja leiva peale panek, 12-tunnine sundtöö, töö tegemata jätmise eest peksmine kõigi ees, kartser ning üleviimine kinnisesse osakonda üksikusse või "kahekohalisesse" kongi. Inimesi suri igapäev, nälga ja peksmise tagajärjel."

Vene põrandaaluste teadetel viibis Konstantin Päts "spetshaiglas" samast tüübist, kuhu praegu paigutatakse vastuhakkavaid kultuuritegelasi.

Nõnda kirjeldab ülalnimetatud "Samizdat'i" väljaanne kogutud andmeil elu selles "haiglas", kus Eesti Vabariigi presidenti sama väljaande järgi oli 15 aastat kinni peetud.

Väljaandes öeldakse, et niisuguseid "haiglaid", mis nüüd on N. Vene kriminaalseadustikus fikseeritud (par. 59:2) on pärast Stalini surma laialt asutatud ja neid leidub praegu igas liiduvabariigis. Euroopa Venemaal on suurimad nüüd laiendatud Kaasani haigla ja teine Leningradis, endises naistevanglas.

Vene põrandaalune ülevaade neist "spetshaiglatest" ja sellest, missuguste "süütegude" eest sinna inimesi saadetakse — seadusparagrahvi põhjal — on avaldatud pagulasvene kuukirja "Posevi" veebruari numbris.

KAKS EESTLAST KAAPERDATUD USA LAEVAL

NEW YORK (VES) — Pärast 45-päevast vangistust Aafrikas ühes Somaalimaa sadamas, jõudsid USA-sse tagasi kaks eestlasist meremeest ,kes kuulusid kaaperdatud seismograafiliste uurimuste laeva meeskonda, milline ei kuulu USA mereväele, vaid teaduslikele asutustele. Laev kaaperati Somaali valvelaevade poolt rahvusvahelistes vetes ja viidi sadamasse, kus meeskonda hakati süüdistama "spionaazhis". Eestlastest oli üks kaugesõidukapten, teine laevamehaanik. Kokku oli laeval 23 inimest — meeskonnaliikmeid ja teadlasi.

Laev teostas mõõtmisi ja uurimis Pärsia lahes, Bahreinis. Olles töö ja ülesanded lõpetanud, oldi teel Aafrika randa pikki kojupoole. Sõideti just Somaalimaa ranna kohal, miilist seal on tuhande miili pikkuselt. Laeva juhtkond oli juba tükk aega märganud, et neid jälitatakse, kuigi sõideti rahvusvahelistes vetes.

Viimase Somaalimaa sadama kohal merel, kui tormise ilmastiku tõttu oldi liigutud lähemale maale, et kasutada scalset tuletorni edasisõiduks, võeti laev vaatamata sellele, et viibiti rahvusvahelistes vetes, vangi ja sunniti sisse sõitma Somaalimaa Kismayu sadamasse.

Sinna sunniti laev jääma tervelt 45 päevaks, mille kestel kogu aeg toimusid süüdistamised ja uurimised, ilmse sihiga katsuda laeva siduda USA salaluure teenistusega. Et laeva pardal oli palju kohalikele tarkadele uurijatele tundmatuid elektroonilisi seadmeid, peeti neid kahtlustamise aluseks ja tõenditeks.

Et laev oli eraomandus ja selle meeskond väga rahvusvaheline, kujunes see kaitseks alusetute süüdistuse vastu, samal ajal aga ka komplitseerides uurimiste käiku.

Meeskonnaliikmed väidavad ,et otse uskumatu on, kui äärmiselt suur olnud seal USA vihkamine. See olnud niisugune, et kui laev igasuguse aluseta ja õiguseta vahi alla võetud stalinliku karmusega ja jultumusega, paistnud, et iga vale liigutus või sõna võib saada elukardetavaks. Kui hiljem selgus meeskonna rahvusvaheline koosseis, muutunud käitumine vangistatutega normaalsemaks.

Kogu laeva meeskond peetud 45 päeva linnas, ühes hoteliis range valve ja lõpmatute ülekuulamiste all, kusjuures neegritest ametnike seljataga asjade käiku juhtinud venelased.

Viimased ei teadnud, et kaks laeva meeskonda kuulnud eestlast arusaid, et need omavahel kõnelesid vene keelt.

Laev otsitud Somaalimaa võimude poolt kolm korda põhjalikult läbi, mille juures ei leitud vähematki,millele oleks saanud rajada süüdistusi, Kuid siiski pressiti juhtkonnale peale, et need end süüdi tunnistaks spioneerimises.

Kogu asjade käigus olid kaks juhtkonda kuuluvat eestlast peategelastcks, olukorra lahendajaiks ja lõpuks ka laeva päästjaiks.

Soodus pööre asjasse saabus see-

Järg. lhk. 11

Eestlane kõrgust 2,21 m!

Rahvusvahelistel sisekergejõustikuvõistlustel Moskvas oli suurimaks üllatajaks eesti kõrgushüppaja Jüri Tarmak kes võitis ala rekordilise tulemusega 2,21 m.

Juba 2.18 ületamine tähendas 24-aastasele eestlasele isikliku rekordi parandamist ühe sentimeetriga. Kui ta selle järele sai jagu ka veel kolm sentimeetrit suuremast kõrgusest,siis tõusis ta tänavuse sisehooaja maailma paremustabelis esikohale, mida jagab koos kahe teise sportlasega. Peale Tarmaku on kõrguse 2,21 tänavu saavutanud veel leedulane Shapka ja lääne-sakslane Doster.

Samadel võistlustel jäi Tõnu Lepik kaugushüppes teisele kohale tulemusega 7,63. Võitis eksmaailmameister Ter-Ovanesjan, kes hüppas 6 sm kaugemale. Mõni päev varem Riias peetud võistlustel oli Lepik võidukas 7,55-lise hüppega.

Kaks toredat kassi Ao Vaksi "Vibukütt Pärkust" preili Müsu-Näu (Merike Raudsepp) ja hulkurkass Ints (Peeter Paljak) (EPL-foto Tippo).

Toompraost propageerib sulatamist

GÖTEBORG (EPL) — Andres Küngi ja Olof G Tandbergi raamat "Jordens förtryckta — etniska minoriteter i världen", on põhjustanud vaidluse Handelstidningen,is toompraost Gunnar Helanderi ja läti publitsisti Gunars Irbe vahel, kes protesteerib kirikutegelase hoolimatute seisukohtade vastu rahvuslike vähemuste küsimustes ning negatiivsuse vastu keele- ja kultuuri säilitamispüüdluste suhtes.

Möttevahetuse põhjustas 5. märtsil HT-s ilmunud toompraost Gunnar Helanderi arvustus Küng-Tandbergi raamatule, kus ta raamatut käsitleb eeskätt usuliste vähemuste seisukohalt ja vaatleb seda survet, mida kasutatakse nende vastu. Ta ütleb, et usulis-vähemused võivad surve ajel küll muuta oma seisukohti, kuid oleks mõttetu nendelt nõuda talitamist oma südametunnistuse vastu.

Gunars Irbe vaatleb oma artiklis (HT 17.3) kriitiliselt toompraosti seisukohti, üteldes m.h.: "Mis puutub etnilistesse minoriteetidesse, siis on Gunnar Helander nende suhtes üsna hoolimatu. Tema käsitlust etniliste minoriteetide õiguse kohta säilitada rahvuslikku omapära ja võidelda surve vastu, tuleb võtta negatiivsena, ehkki ta leiab, et mõnedes nendes, nagu näiteks rootslaste juures Soomes, on ka midagi säilitamisväärset."

Gunars Irbe ütleb edasi: "Ma mõistan Gunnar Helanderi negatiivset hoiakut seetõttu, et ta märkab äkki, et minoriteetide probleem võib kujuneda Rootsile tõsiseks ja et on "väärt" juba nüüd võidelda nende eesmärkide poolt, millised on väärtuslikumad kui traditsionaalne omapära edasiarendamine. Sest omapära jaoks on

Järg. lhk. 2

Kooli suurpidu lasteteatriga

Stockholmi Eesti Algkooli kevadpidu kooli aastapäeval on koos kooli jõulupeoga kahtlemata suurimateks perekonnapidudeks, mis eestlastel on Stockholmis. Ka käesoleva aasta pidu andis väilja suure perekonnapeo formaadi ligi tuhandepäise osavõtjaskonnaga kõigist vanuseklassidest.

Lastevanemate hulgas on nüüd juba rohkesti neid, kes ise on omal ajal olnud eesti kooli õpilased ja kes nüüd on oma vanemate asemele astunud kooli toetajate ja sõprade funktsiooni. Lapsevanemad olid peol hästimineva loterii ja einelaua korraldajateks. Eesti koolis on vanemate side kooliga perfektne, nagu ta on olnud alati ja see on üks kooli alustalasid. Traditsiooni kohaselt esitati ka seekord lastenäidend — Ao Vaksi kirjutatud ja lavastatud "Pärku, vibukütt". Vta. lähemalt lhk. 10.

Utsarilt maailmarekord

Rostovis Venemaal toimunud tõstevõistlustel saavutas eestlane Karl Utsar raskekaalu rebimises 168,5 kg, mis on uueks maailmarekordiks.

Rebimise rekord on ka varem olnud Karl Utsari nimel. Samadel võistlustel ei õnnestunud samas kaalus võistleval maailmarekordimehele Jaan Taltsil suruda algraskust 195 kilo, mida ta ise oli valinud.

EPL 27. märtsil 1971

KADUV PÕLLUNDUS

Rootsi üks aktuaalseid plahvatusohte seisneb talupoegades. 20.000 põlluharija- ja karjakasvataja kogunemine Jönköpingis demonstratsiooniks oma õiguste eest oli kahtlemata imponeeriv sellelt tööndusgrupilt, keda politikud juba pikemat aega on kohelnud kui kaduvat ja moodsasse industrialiseeritud ühiskonda senisel kujul vähesobivat klassi.

Kuuekümnendate aastate keskel nimelt lanseeritud arengu suund, mis väiketalundite likvideerimise teel pidi viima suurte ja moodsa tehnikaga varustatud juba tööstusilmeliste suurmajapidamisteni. Ideedel oli teatav sugulus selle põllumajanduspoliitikaga, mis näit. Venemaal on pankroteerunud ja muutunud talupoegkonna oma asja vastu vähe huvi tundvaiks kollektiivmajanduste töölisteks, rääkimata toodangufiaskodest.

Rootsis on areng läinud kiirelt. Aastas likvideeritakse umbes 10.000 talu, millistest üks osa liidetakse teistega, üks osa aga esivanemate poolt palehigis ülesharitud põldudest jääb lihtsalt kasutamatult sööti ja metsastub uuesti. Karjad on paljudes taludes likvideeritud, kuna loomapidamist ei peeta tasuvaks. Ja nüüd ollakse nii kaugel, et Rootsi oma kari ei jõua anda elanikkonna toitlustamiseks vajatavat piimahulka.

1951 aastal andsid talunikud meiereidele 3,8 miljonit tonni piima. 1970 tuli kokku vaid 2,7 miljonit. Kuna arvestuste järele igas tunnis likvideeritakse praegu üks talu koos kuue lehmaga, siis on selge, et see piimahulk ka edaspidi kiiresti kahaneb, olenedes muidugi palju ka sellest mida piima eest valmis ollakse maksma. Talupidajad kriipsutavad nimelt alla, et loomapidamine ei ole enam mõnda aega tasuv. Eriti ei ole tasuv ratsionaliseeritud suurloomapidamine, mis on põhjustanud üha kiiremat karjade likvideerimist. Põllumehed kuuluvad, kuigi uus põllumajanduspoliitika pidi neile andma parema ja "ühevõrdsema" elutaseme muude tööndusaladega, praegu veel rohkem kui kunagi varem madalaimasse sissetulekute klassi — keskmine sissetulek on ainult 18.000 krooni.

Põllupidajate üleriigilise liidu esimees Sigfrid Oscarsson nõudis Jönköpingi-demonstratsioonil valitsuselt selget vastust, kas sellel maal soovitakse üldse veel mingit põllumajandust või mitte? Praegune põllumajandus ei täida nimelt juba praegu enam neid norme, mis valajalikud on strateegilistel põhjustel julgeolekupoliitikas. Põllumajanduskomisjonid, kes reguleerivad riigi eeskirjadel ratsionaliseerimistoetuste väljamaksmist ja laenusid, on Oscarssoni kinnitusel oma eeskirjade tõttu käsist-jalust nii seotud, et nad lihtsalt sõrmegi liigutamata peavad vaatama, kuidas talud hävinevad ja likvideeruvad. Ja Skaraborgi talunike esindaja Lindén märkis, et põllupidamisest saab edaspidi vaid siis juttu olla, kui valitsusvõim kindlustab, et selle maa põllumajandus muutub taas isemajandavaks ning et korralik talu, mille eest vajalikult hoolitsetakse, annaks pidajaile normaalse sissetuleku.

Rootsi talupidajad on praegu enamuses ülemises keskeas. Nad rõhutavad, et neil on raske oma noori talude juures kinni pidada, kui linnas leidub ahvatlevamaid ja kergemaid sissetulekuvõimalusi, kas siis hariduse kaudu või siis lihtsalt minnes vabrikutesse. Kuid ka moodsas, traktoritele ja masinatele tuginevas talumajapidamises on ikkagi vaja ka inimesi ja tööjõudu. Seda on perekonnataludes annud perekonnaliikmed. Kust aga võtavad uued suurmajapidamised tööjõudu, kui neil ei ole jõudu korralikku tasu maksta?

Talupidajaid on alati peetud konservatiivseteks oma maailmavaatelt. Võib kujutada ette, et selle maa põllumajanduspoliitika suunamises on oma osa mänginud ka poliitiline ettenägemine: kui talupojad lähevad linnadesse ja muutuvad töölisteks, siis tõenäoliselt nad kaotavad oma konservatismi ning hakkavad suhtuma asjadesse sotsiaalsest vaatevinklist. Vaevalt aga nähti ette, et põllumajanduse huvisfäärist kõrvaletõrjumine aegapidi loob uue sotsiaalse faktori: mis saab põllumehest? Ja mis saab üldse põllumajandusest? Kui näit. oletada, et põllumajanduslik naaber Taani asuks sama poliitikat teostama, siis muutuvad kaugused, kust toitu peab importcerima, üha suuremaiks. Ja mis on siis, kui maailmas midagi juhtub ja need teed ära lõigatakse, nagu see juhtus osalt mõõdunud sõjas?

Terve rahvas ei saa hambaid varna panna. Sellepärast on põllumeeste küsimused õigustatud.

KLA

Laupäev

Kuninglik Post teatavasti funktsioneerib halvasti laupäeviti. Mitmel pool on ajalehed visad kätte tulema, kuigi nad on saabunud postkontorisse. Nüüd nõuavad postiametnikud, et post oleks suletud ja posti kättetoimetamine lõpetatud väljaspool pühapäeva ka laupäevadel. Põhjus: teistel aladel on vabad laupäeval.

Muidugi oleks vabu laupäevi vaja ka teistel ühiskondlikult olulistel aladel. Näiteks võiks ka politsei olla suletud laupäeval ja pühapäeval, bussid ja rongid seista, lennuväljad kinni, restoranid, lõbustuskohad ja sööklad lukus koos kinodega ning muidugi ei tohiks funktsioneerida nendel päevadel ka haiglad, vanadekodud jne. Kui paljudes perekondades, kus üks pooltest töötab nendel aladel, oleks sellest röömu... Küsitav aga on, mis mõtlevad need, kes pühapäeval ei saa kuhugi minna, kellele tungitakse kallale politseivabal päeval või kes jäävad hoolduseta? Ja kui oletada, et "jämlikhet" ulatub nii kaugele, et kõik saavad õigustatud puhkuse ühekorraga, mis juhtub siis?

Kuninglik Post ei ole sugugi ainuke, kes laupäeval vabadust tahab. Ka ajalehemehed, trükitöölised j.t. eelmainitute kõrval. Mis jääb aga vabast laupäevast järele, kui ei funktsioneeri midagi? See võib tabada ka postiametnikke, kuna nemad ei ole kaugeltki ainukesed, keda ühiskond siiski ka laupäeval vajab.

Viimane sõda?

Kui USA-l õnnestuks lõpetada sõda Vietnamis, kas on see siis viimane sõda USA-le ?President Nixon avaldas arvamist intervjuus New York Times'ile, et see oleks nii. Iseasi on aga, kas see optimism on reaalne.

Rahu ei olene mitte ainult USA sõjast väljatõmbamisest ja sõdadest hoidumisest, vaid siin tuleb arvestada ka teist poolt. Kas N. Liit ja kommunistlik vastaspool tahavad rahu või sootuks leiavad, et USA deklaratsioon avab uusi teid valutusteks? Juba praegu on presidendi optimism Laose operatsioonide osas osutunud liiga kiireks hinnanguks ja üha selgemini ilmneb, et vastaspool, arvestades USA kinnipidamist oma väljatõmbumise kavast Indo-Hiinas, pumpab kiiresti sisse materjali ja sõdureid, et asja oma kasuks ära otsustada.

N. Liit ei ole teinud saladust, et ta suurendab oma sõjalist kapatsiteeti väsimatult "rahu kaitseks", vaatamata kõigile Genfi ja SALT-läbirääkimistele desarmeerimiseks. Lähis-Idas monteerivad venelased raketirampe Liibanonis jne. Kõige selle taustal on raske uskuda, et Nixon ja USA pääseksid ka edaspidi konfliktidest, kui just maailmas käsi vabaks ei anta N. Liidu vallutusteks ja agressiooniks.

VÄLISKOMMENTAAR

Vene saadikute karussell

Lääne ajakirjanduses on äratanud tähelepanu nõukogude vene suursaadikute väljavahetamine Ida-Euroopa sulasriikides, mis algas tänavu jaanuaris. Esmalt vahetati välja N. Liidu suursaadik Jugoslaavias, millega diplomaatiline karussell läks käiku. Varsti järgnes Kremli uue esindaja saatmine Poolasse, nähtavasti ühenduses hiljutiste töölisrahutustega seal. Nõukogude suursaadikuks Varssavis nimetati Valge-Vene kommunistliku partei sekretär Stanislav Pilotovitsh, kes Kremli peamehe Brezhnevi ühe soosikuna on teinud kiiret karjääri vene kommunistlikus administratsioonis. Tema on pealegi olnud üks neist, kes möödunud sügisel äratas rahvusvaheliselt tähelepanu värske Nobelilaureaadi Aleksander Solzhenitsõni terava arvustamisega. Nüüd olevat tema ülesandeks kanda hoolt selle eest, et Poola ei langeks samasugustesse raskustesse, nagu parteijuhi Gomulka ajal.

Mis puutub vene uue suursaadiku nimetamisse Rumeenias, siis langeb see ajaliselt ühte ilmse "meelemuutusega" Rumeenia poliitikas üldse. Seda on kõigepealt võidud märkida seoses Lähis-Ida probleemiga. Vastupidi oma senisele hoiakule on Bukaresti kommunistlik valitsus nüüd võtnud omaks Moskva araabiameelse joone ja ühtlasi hakanud teravalt arvustama Iisraeli. Sisuliselt tähendab see Rumeenia täielikku loobumist senisest "neutraliteedipoliitikast", millest rumeenia parteijuht Ceausescu oli mõnda aega tavatsenud pikalt ja laialt kõnelda. Teiseks on Rumeenia läinud avalikult N.Liidu sõiduvette ka ühenduses Vietnami-poliitikaga, milles ta samuti oli võrdlemisi kaua mänginud "erapooletust". Lõpuks on Rumeenia nüüd võtnud omaks ka N. Liidu soovid seoses majandusliku koostöö korraldamisega Ida ühisturu raamides, andes järele Moskva kõigile nõudmistele.

Järgnevalt sai vene uue suursaadiku Ungari, kuigi pole päris selge, milleks seda vaja oli. Kremli teadaandes üteldakse ainult, et uus suursaavat "uusi ülesandeid". Väärib aga märkimist, et sellele kohale on nimetatud Vladimir Pavlov, vene juhtiv parteitegelane Moskvast, kes kuulub Brezhnevi soosikute hulka. Edasi on vene uue suursaadiku nimetamist Bulgaarias tõenäolikult aprillil algul. Samal ajal on oodata vene suursaadiku väljavahetamist ka Tshehhoslovakkias, nagu kuuldub Moskvast. Praktiliselt hõlmab vene diplomaatiline karussell kogu Ida-Euroopat, kuna kuulduste kohaselt seisvat ees ka vene suursaadiku vahetamine Ida-Saksamaal. Nii on aru saadav, et Kremli aktsioon on valdanud läänemaailmas mitmesuguseid spekulatsioone kogu küsimuse ümber.

Mõnelt poolt avaldatakse arvamist, et tegemist võib olla suursaadikute "normaalse" väljavahetamisega, kuna N. Liit tavaliselt vahetab oma esindajaid iga viie aasta järel. Suuremalt jaolt aga pole vene saadikutel sulasriikides see aeg veel kaugeltki täis ja scepärast peaks nende vahetamise põhjus peituma mujal. Mitmed välisvaatlejad spekuleerivad, et võibolla taotleb Kreml oma aktsiooniga ilmutada sõbralikumat hoiakut sulasriikide suhtes, pidades silmas hiljutisi töölisrahutusi Poolas, kus vene suursaadik olevat olnud liiga sõbralikus vahekorras parteijuhi Gomulkaga ja sedaviisi aidanud kaasa nii rahutuste tekkimisele kui Gomulka kukutamisele. Välisvaatlejate enamus kaldub siiski arvamise poole, et pigem taotleb Kreml rangemat korda sulasriikides, kui ta just Poolasse saadab kõvakäelise suursaadiku, keda uus parteijuht Gierek peab tahes-tahtmata kuulma.

Teatud järeldusi võib aga teha ka sellest, et vene saadikute karussell on hoogsalt läinud käiku just nädalatel enne N. Liidu kommunistliku partei järjekordset kongressi algusega märtsi lõpul. Keegi Kremlis pidi sihilikult olema huvitatud sellest, et suursaadikute väljavahetamist sulasriikides ennakult läbi viia, saates sinna oma usaidusväärsemaid mehi. Ei näi olevat kahtlust, et aktsiooni taga seisab vene kommunistide peamees Brezhnev, kes oma võimupositsiooni demonstreeris viimasel aastavahetusel läkitusega, millel leidus ainult tema nimi ja puudusid valitsusjuhi Kossõgini ja ülemnõukogu esimehe Podgornõi allkirjad. Brezhnev loeb ennast nähtavasti küllalt tugevaks, et nüüd ka sulasriikidele oma kätt peale panna.

A.K.

Toompraost

Algus lk. 1

ka areng, mitte ainult säilitamine. Surve soodustab siiski arengut".

Ta esitab ka mõned küsimused:

Milles seisab väärtuse vahe neis "mõnes" ja muudes etnilistes juhtumeis, nagu näit. lapi rahvas? Mispärast on absurdne nõuda, et rahvas talitaks vastu oma südametunnitust usulistes küsimustes ja mitte etnilis-kultuurilistes küsimustes? Missugused etnilis-kultuurilised atitüüdid on "väärtuslikud" ja millised mitte?

— Selline vahetegemine on totaalselt mõttetu, ütleb Irbe ja lisab siis: — Eruoopa katstroof ja praegune olukord ei olene minoriteetidest ega Euroop arahvastest, vaid sellistest imperialistlikest suurvõimudest nagu Hitleri Saksamaa ja N. Liit. Milline minoriteet on alustanud maailmasõda ja moodustanud kuulekaid puhvreid?

Need on alati suured ja tugevad, kes ei tunnusta etnilis-minoriteetide õigusti ega nõudmisi. See pole midagi muud kui võimu omav natsionalism, mis seisab selle antiminoriteetsuse taga ja mis peegeldub ka Helanderi artiklis.

— Meil on paar näidet siin maal, tähendab G. Irbe edasi: Andres Küngi intervjuus ütleb põllutööminister Bengtsson, et "laplasi ei saa võtta omaette rahvana, kui üht natsiooni". Miks mitte? Aga Bengtsson esindab okupatsioonijõudu, kes hoolimatult elatub laplaste omandusest, nagu näit kaevandused Lapimaal.

— Rootsi kohta võib ütelda, et siin valitseb "introvertne imperialism". Seetõttu, et tuuakse sisse välismaist tööjõudu ja ehitatakse üles heaolu selle tööpanusega, ilm a et antakse midagi, mida need inimesed vajaval etniliselt ja kultuurselt. Pealeselle kasutatakse tööjõudu, mis on saadud selle õnnetuse läbi, et inimesed on otsinud varjupaika Rootsis.

Nende õnnetus on Rootsile kasuks, aga need on "pärismaalased", kes saavad stipendiume, toetusi ja abi kultuurseks tegevuseks ja individuaalse kultuuri loomiseks, üt-Gunars Irbe.

Gunnar Helander vastab omakorda 23. märtsil HT-s Gunars Irbele, tähendades ms., et tähtsam kui etnilis-rahvusliku omapära säilitamine ja arendamine, on katsuda ära hoida rahva killunemist väikesteks gruppideks, kes isoleeruvad üksteisest. Aga ta möönab siiski et surve ja võumuvahendidega ei saa sundida ompärast loobumisele.

Ta peab suureks kaotuseks seda, kui ei usuta elu pärast surma. "Kuid ma ei näe, et keelte eraldamises oleks midagi, mis vääriks vere ja elu ohverdamist," ütleb ta.

— Probleem on ülimalt aktuaalne Rootsis just nüüd, nendib ta edasi, kuna siin on suuri minoritetgruppe. Oelsk praktiline, kui võtaksime inglise keele peakeeleks, aga see poleks ju läbi viidav. Teiseks paremuseks oleks arendada sulatusahjumõtteid rootsi keele kui tööriista suhtes, kusjuures teised keeled oleksid sallitavad.

— Kui tuleks valida kas rootsi või inglise keele vahel, siis ma ei ohverdaks tilkagi verd õiguse eest kõnelda rootsi keelt ja siduda oma lapsi selle väikese keelepaikkonna piiridega.

Hüüdega "Elagu sulatusahjufilosoofia!" lõpetab toompraost Gunnar Helander oma polemiseeriva artikli.

Lisada võib, et G. H. on elanud ja töötanud 17 aastat Lõuna-Aafrikas ja on ka abielus saksa päritoluga lõuna-aafriklannaga.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTG.RO 57588

Liikumisi läbi raudeesriide

Okupeeritud kodumaa teateil viibis Rootsis õe juures Richard Hinno, tütre juures Miina Raik ja õe juures Valdur Kalju Kruus.

Ameerikas viibis õe juures Rosalie Kaarma ja poja juures Madis Tihkan. Kanadas külastas poega Elisabet Kivi ja venda Juta Kaabus.

Poolast sõitis Ilme Neemsalule külla sugulane.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
sissekäik Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320,
103 26 Stockholm 16
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00
—0, Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 129:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 45:-
Kuu ..... kr. 12:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1971

Helikopteri-sõda fiaskoks?
Laose invasioon põrkus tankidele ja kahuritulele

WASHINGTON (VE) — USA helikopterite piloodid on viimase kuu jooksul pidanud Laose rindel läbima tiheidamat õhutõrjetuld kogu Indo-Hiina sõja ajaloos. Helikopterikaotused ühe päevaga on ulatunud kuni paarikümnele masinale. "Olukord on Laoses täiesti erinev kui Vietnamis," ütles üks piloot hiljuti sõjakirjasaatjale. "Vietnamis kütime meie vaenlasi kuid Laoses peab vaenlane meie peale jahti." Helikopterite piloodid olid esimesed ameeriklased, kes kaotasid oma elu Vietnamis kümmekond aastat tagasi ja Nixoni vietnamiseerimise programmis on nad tõenäoliselt viimased, kes Indo-Hiina võitlustandrelt lahkuvad. Paljud sõjaväelised eksperdid on veendunud, et just tänu oma helikopteritele on USA pääsenud häbistavast lüüasaamisest, ning need on ka ainsad relvad "mis teevad võibolla võimalikuks mingil määral näo päästmise" sõjas, mida pole võimalik võita.

Teised vaatlejad näevad aga helikoptereid erinevas valguses. Nende silmis on helikopterid relvad, millega president Nixon saab sõda pikendada, samal ajal kui enamus ameeriklasi lihtsalt tahab seda iga hinna eest lõpetada, Nad argumenteerivad, et helikopterid on ainult aseaineks USA jalaväepataljonidele, mis muidu oleks võitlustesse paisatud ja leiavad ühtlasi, et 70 või rohkema USA lenduri kaotus Laose sõja senises käigus ei ole sugugi aktsepteeritav arv.

Uha rohkem hakatakse arvama, et Nixoni Vietnami poliitika põhituumaks on: Niikaua kui Ameerika kaotused Vietnamis on aktsepteeritavad, võib sõda meie poolest kesta kas või lõpmatuseni.

USA-helikopterid mängisid tähtsat rolli äsjasel Lõuna-Vietnami armee operatsioonil Ho Chi Minhi varustustee läbilõikamisel, kus algul märgiti edu, kuid siis pandi vastase poolt edasinihkumine kinni.

Pürast nädala pikkust pausi paiskas Lõuna-Vietnami president Nguyen Van Thieu võitlusse suurema osa oma reservidest, ning USA helikopterite flotill viis need positsioonidele. Tulemuseks oli tähtsa teedesõlme vallutamine Tchepone'i linna läheduses.

Kommunistid panid välja kõik oma jõud. Linna ümber ringlesid N. Liidsu valmistatud tankid. Konguarvult 50 ümber ja esmakordselt sõja jooksul tulistas vaenlane Põhja-Vietnamis asuvatest patareidest õhutõrjerakette üle piiri USA lennukite vastu.

Samal ajal avasid kommunistide kahurid Laoses marulise tule USA helikopteritele, tõendades, et need õhusõidukid on sellise ataki vastu võrdlemisi kaitsetud ja tõstatades küsimuse, kas on helikopterite rakendamine sellises sõjas üldse nii otstarbekohane kui algul arvati.

Olukord oli muidugi teissugune kui varem, millal aastaid võideldi vaid kerget relvastust omavate partisanide vastu. Nüüd aga olid kõik helikopteri tüübid, alates kergetest vaatlussõidukitest kuni massiivsemate Huey transport-helikopteriteni ja kahuritega varustatud Cobradeni, täbaras olukorras niipea kui jõuti vaenlase territooriumi kohale.

See ei ole enam partisanisõda, vaid kõige lähedasem olukord täieskaalalisele konventsionaalsele sõjapidamisele, mida Kagu Aasia oludes võib üldse kujutleda.

USA ja Lõuna-Vietnami sõjaväejuhid olid muidugi ette teadlikud, et vaenlane oli oma positsioonid Laoses hästi kindlustanud ja nad arvestasid, et umbes 60 protsenti Huey transporthelikoptereitest ei pöördu võibolla tagasi. Nad aga ei uskunud, et kommunistide õhutõrje — 51-kaliibrilised kuulipildujad ja 37-mm kõrgele tulistavad flakid — on nii tohutu tulejõuga ja mõned patareid on koguni radariga juhitavad. Samuti oli vaenlasel tanke rohkem kui arvati ja helikopterid ei suutnud neid kuigi suurel arvul rivist välja lüüa (paljudel helikopteritel ei olnud üldse soomust purustavaid rakette). Tankid aga omakorda tulistasid helikoptereid väga täpselt.

Üks piloot, kes oma vigastatud Huey-helikopteriga omade juurde tagasi pääses, jutustab, et flakituli tabas teda 800 m kõrgusel. Varem oli vaenlase flakituli Vietnamis piirdunud vaid 500 m altituudiga. Mõne nädala jooksul oli USA kaotanud juba sadakond helikopterit, kaasa arvatud mõned, mis tulid alla õnnetuse tagajärjel. Lõuna-Vietnamil enesel on väga vähe helikoptereid ja vajaliku väljaõppega piloote, mistõttu see ohvriterikas ülesanne jääb paratamatult USA kanda.

Helikopteri piloot Indo-Hiina sõjas peab olema vapper ja hoolimatu mees. "Ma ei taha enesest brutaalset muljet jätta", ütleb üks nendest, 26-aastane kapten Mark Afflerbach," aga sõda on selleks, et inimesi tappa ja Cobra on kõige mõjuvam tapmismasin, mis sõjaväge omab".

Kommunistid tulistavad selles halastamatus sõjas ka Punase Risti märke kandvate evakuatsioonihelikopterite pihta ja on surmanud sel teel haavatuid ning põetamispersonali.

Helikopterid on aga ainsad vahendid, milledega aab praegu haavatuid välja toimetada, olgu see protseduur nii ohtlik ja vaevarikas kui tahes.

USA-l on praegu üle 12.000 helikopterit — 4000 nendest Vietnamis — ja umbes 25.000 kvalifitseeritud helikopteri-pilooti. Sõjavägede staabiülem kindral Westmoreland, endine langevarjur, on isiklikult õppinud juhtima Huey transport-helikopterit ja sellele eeskujule on järgnenud mitmed teised kindralid, kes peavad sellist oskust auasjaks. Hiljuti anti aga korraldus, et kõrgemad väejuhid ei tohi enesele ilma loata sellist riisikot võtta. Õhusõja eksperdid leiavad, et helikoptereid saaks väga edukalt kasutada ka näiteks Euroopas kui seal peaks puhkema konventsionaalne sõda. Helikopterite ja jahipommilennukite kombinatsioon on rünnakuvahend, mille vastu on vaenlasel end raske kaitsta.

Maavägede ülemjuhatus loodab ühtlasi, et president Nixon annab korralduse suurte Cheyenne'i kahurhelikopterite produktsiooni jatkamiseks. See katkestati mõni aeg tagasi suurte kulude tõttu. Nüüd arvatakse, et need oleksid kõige paremad vahendid kommunistlikku blokki kuuluvate riikide soomusvägede purustamiseks juhul kui Euroopas peaks puhkema sõda.

Samas tuleb aga paratamatult arvestada faktiga, et helikopterid on võrdlemisi kaitsetud maapinnalt suunatud tule vastu, rääkimata vaenlase jahilennukite ohust, millist proovi ei ole veel läbi tehtud. Seni on Indo-Hiinas allatulistatud rohkem kui 1900 helikopterit ja paljudel juhtudel on selleks vaja olnud vaid püssikuuli või käsigranaati.

Kui Põhja-Vietnami kommunistid saavad kunagi oma kasutusse kergekaalulised kuumuse järele märki tabavad raketid, muutub USA helikopterite olukord veelgi täbaramaks.

Samuti juhitakse tähelepanu sellele, et helikopter on võrdlemisi delikaatne masinavärk, mis koosneb sadadest erinevatest osadest ja iga õhusviibimise tunni kohta vajab läbilõike helikopter neli tundi kordaseadmist maapinnal. Isegi sellises olukorras on Lõuna-Vietnamis hävinenud 23 00 helikopterit õnnetuste, kokkupõrgete või mehaaniliste rikete tagajärjel. 4200 helikopterit, mis USA on ametlikel andmetel Vietnamis kaotanud, maksavad ühtekokku 1,5 miljardit dollarit.

Helikopteri-sõdur masinast väljumas, taamal ülejäänud osa helikopteriüksusest sõdurite maandamisoperatsioonil.

POOLA ANDERSI ARMEE SAATUS BRITI PAGULUSES

LONDON (ME) — Teatavasti jäi Inglismaale elama need Poola sõdurid, kes koos liitlastega võitlesid kindral Andresi armees Euroopa vabastamiseks, kelle kodumaa aga paradoksaalselt jäi vabastamata, sest ta sattus venelaste kontrolli alla. Poolakad on lasknud trükkida Endiste Poola Sõdurite Ühingu ja Suur-Britannia Põgenike Nõukoguga koos selgitusbrozhüüri Poolakad Suur-Britannias 1971".

Selles vihukeses on kaks sümbooliset pilti Poola tragöödiast — ühelpool kunagine uhke poola ratsaväe üksus, teisal — poola põgenik — vanamees, sonimütsis, kepp käes, üne inglise vanadekodu ukse ees. Sellest broshüürist selgub, et Teine Poola Korpus, kadunud kindral Andersi juhtimisel, oli lülitatud Briti 8-da armee koosseisu ja kandis suuri kaotusi Itaalias Cassino kloostri vallutamisel.

Saksa—Poola sõja puhkemisel, 1. septembril 1939, 25.000 poola sõdurit jõudsid Prantsusmaa kaudu Inglismaale, kus neid võeti tollal vastu kahel käel.

Nn. Briti Vabaduslahingus ("Battle of Britain") võttis osa 114 poola lendurit, neist langes võitluses saksa stukade vastu 36. Ligemale 14 protsenti Saksa õhujõududekaotusest Inglismaa kohal tuleb panna poola pilootide arvele.

1941 a. juulis kindral Sikorski kirjutas Briti valitsuse survel (peaministriks Winston Crurchill) alla Stalini lepingule, milles ei olnud juttu Venemaa poolt vallutatud Poola idaalade tagasiandmisest, vaid endised poola sõdurid, kaasaarvatud kindral Anders, formeeriti vene sõjavangidena sõjaüksuseks Saksamaa vastu ja saadeti Lähis-Ida sõjatandrele. 100.000 poolakat võitlesid sõjapäevil Briti lipu all, pluss 13 lennuväeeskadrooni ja osa Poola laevastikust.

1951 a. rahvaloenduse tagajärjel elunes Inglismaal 162.000 poolakat. Suurem osa leidus (leidub) nendest Londonis, midagi 30. tuhande ümber. Osa nendest on abielus inglannadega, sest poola meeste-naiste vaheline suhe paguluses on 100:45, Poola kodumaal 100 meest 106 naise vastu.

Londonis on poolakatel ka oma rahvuslik raamatukogu, midagi 60.000 köite ümber ja annavad välja oma rahvuslikku päevalehte.

Põgenike broshüüris poolakad rõhutavad, et inglased ei ole kannatanud vööraste okupatsioonide all 1066-aastast saadik. Poola endiste sõdurite hulgas on rohkesti vanu mehi, midagi 30—40 protsenti, kes kannatavad üksinduse-probleemide all. Ka massimörv Katõnis, samuti poola sõdurite hävimine Starobielskis ja Ostashkovis venelaste poolt, kummitab ikka veel siinsete endiste poola sõdurite mälusid ega anna südamerahu. Tulemuseks — üle 100 poola vaimuhaige Londonis.

Mida arvati Briti valitsuses a. 1940

Briti valitsus andis hiljuti vabaks Inglismaa valitsuse dokumendid seisukohtadest valitsuses 1940-ndal aastal 30-ne aasta möödumise tõttu. Need seisukohad esitavad üldtuntud poliitikamehi, nagu USA presidenti Roosevelt'i, välisasjade alamsekretäri Sumner Welles'i ja USA tolleagset saadikut Inglismaal, Joseph Kennedy't (President Kennedy isa), eriti halvas valguses.

Nii arvas Briti peaminister Chamberlain, et president Roosevelt on valmis Inglismaale selja tagant pussihoopi andma, tehes eri kokkuleppe Hitleri ja Mussoliniga.

Inglise valitsuse nõuandja Sir Robert Vansittart'i seisukohtade järgi oli Kennedy huvitatud ainult oma taskute täitmisest, olles arvamusel, et inglastel pole mingit väljavaadet sõja võitmiseks. Welles'i kutsuti "rahvusvahelisseks hädaohuks" ning Roosevelt müüs maailmale oma poolt kokkukeedetud sodi". (pottage). Roosevelt oli ka ühtlasi valmis Vansittart'i järgi hävitama lääne demokraatiaid, et aga kindlustada oma teistkordset presidendiks valimist.

1940 oli konfidentsiaalselt esitatud seisukoht, et kui peaks Jaapan alustama sõda, siis USA oli valmis ainult kõige tagasihoidlikumaks kaitseks ning arvestas Filipiinaide, Borneo, Hollandi Kaug-Ida asumaade kui ka Singapore kaotamisega.

Ka Inglismaal endal polnud midagi, millega kaitsta Austraaliat. Jaapani suhtes soovitati igasugu vastutulekuid ning arvati, et kõige tähtsamad kaitseobjektid on. Kaug-Ida ühendusteed ja alles siis teisejärgu tähtsuse omas Austraalia kaitse. Arvati, et vaenutegevus Austraalia ja Uus-Meremaa vastu piirdub ainult kergete õhukallaletungidega, mis on suunatud sadamate vastu.

"Sabad" USA diplomaate jälitamas

MOSKVA — Erariietes N. Liidu salapolitseinikud on nüüd hakanud pidevalt jälitama USA diplomaate Moskva tänavatel. See on ilmselt mõeldud kättemaksuvahendina N. Liidu diplomaatide kimbutamisele USA juutide poolt.

Eriti on venelasi häirinud hiljutine vahejuhtum Washingtonis, kus juudid püüdsid kolme n. liidu saatkonnaliikme autosid põlema panna.

Muidugi on venelased ka varem jälitanud USA ja teiste riikide diplomaate nende iilkumistel, kuid diskreetselt ja selliselt, et see silma ei torka. Nüüd aga ei tee KGB-mehed oma ülesandest saladust, kuigi moepärast neile on selga pandud erariided.

Punane staar ei pääsenud propageerima

NEW YORK (VES) — Kommunistiks muutunud filmitäht Jane Fonda teatas, et ta hakkab protsessima Pentagoniga, kuna tema truppi ei lasta sõjaväeüksuste juurde esinema. Jane Fonda, Elliot Gould jt. "progressiivsed" filminäitlejad tahavad üksuste juures teha sõjavastast ja kommunistlikku propagandat.

Jane Fonda tahtis esineda Fort Braggis Põhja-Karoliinas, kuid selleks ei antud luba. Siis nõudis ta kohtu kaudu ühe 4000 istmega avaliku hoone vabaks andmist kasarmu naabruses, et seal sõjaväele pidada ettekandeid sõja- ja kapitalismivastasel teemal. Kohus lükkas palve tagasi.

Sõjaväele käib meelelahutuslikke patriootilisi etendusi andmas Bob Hope trupp, milleks ta saab ka sõjaväest toetust. Jane nõuab nüüd, et Pentagon samuti toetaks tema truppi kommunistliku ja sõjavastase propaganda tegemiseks üksustes.

Eestlaste telegramm türklasile

NEW YORK (VES) — Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu saatis türgi peaministrile Suleyman Demirelile telegrammi taotlusega, et N. Venele välja ei antaks leedulastest põgenikke isa ja poeg Brazinkaseid, kes mõni aeg tagasi sundisid vene reisilennuki lendama Türgimaale ja seal maanduma.

Neil päevil Türgi kõrgeim kohus tühistas alama kohtuistantsi otsuse, et mõlemad loetakse poliitilisteks põgenikeks, olgugi et lennukiröövimise juures vastastikusel tulistamisel sai õnnetult surma nõukogude stjuardess.

Ü.E. Kesknõukogu telegrammis rõhutati, et Brazinskased otsisid vabadust ja ei ole ära teeninud surma, mis neid ootaks N. Liidus.

Türgi sõjaväe survel astus Suleyman Demireli peaministri kohalt tagasi, kuid ta täidab ametikohuseid edasi kuni uue valitsuse ametisse panemisent.

Rahvusvärvide sümboolikat maailma riikide lippudel

Riikide ja rahvuste (ning ka paljude organisatsioonide) üheks visiitkaardiks on nende lipud. Kui palju on maailmas lippe, sellele küsimusele me ei leia mittt kuskilt vastust. Ka ei teata, kus või millal heisati maailmas esimene lipp või millal ta muutus ühe rahva minevikku ja tulevikku, kuulsust ja lootust, maad, usku ning rahvusideed kehastavaks sümboliks. Teame ainult, et juba Herodotose ja Liviuse teostes ning Tacituse kroonikas "Annales" esineb meenutusi muinas-egiptuse ja vana-kreeka standartidest, muistsete roomlaste keisrilipust labarumist ja nende ratsaväe lahingulipust veksillumist.

Lipp ei ole eriõigus sõltumatuile riikidele, millede arv praegu 138, vaid oma lipp on ka USA osariikidel, Lääne-Saksa liidumaadel, Shveitsi kantonitel, linnadel, paljudel organisatsioonel, väeliikidel, laeva- ja lennuühinguil, spordiseltsidel jne. jne. Kõik need lipud kas sümboliseerivad või meenutavad midagi. Näiteks meenutab Nõukogude Liidu punane "riigilipp" meile alati miljonite mõrvatute verd ning sunnitööle rajanevat vene kommunistlik-imperialistlikku diktatuuri.

Eestis asendab nüüd meie endist sini-must-valget riigi- ja rahvuslippu vene punalipp, millel veel "maa omapära" sümboliseerivana sinine vööt kahe valge triibuga ülalpool, kusjuures vööt ja triibud kujundavad piki lippu kuus teravatipulist lainet.

Eestiga on seotud ka legend ühe maailma vanima, Taani lipu (Danebrog) saamisloost. Nimelt kõneleb üks saaga, et 14. juulil 1219 nägi Taani kuningas Valdemar II veripunase õhtutaeva taustal valget risti. Seda pidas kuningas siis taevalikuks endeks võidu saavutamisel. Pärast võitu ta kuulutaski siis valge ristiga riidelaiu Taani lipuks. Umbes taoline on ka legend Rootsi kollase ristiga sinilipu saamisest. Vastavalt sellele nägi palvetav kuningas (enne lahingut) sinitaevas kollast risti.

Ristiga lipud on ka teistel põhjariikidel. Soome lipul iseloomustab valge põhivärv pikka talve ja lund, risti türkiis-sinine — maa tuhandeidjärvi. Ristimärk on ka kaugest keskajast pärinevad Shveitsi lipud. Lisaks kujutab omapärast ristilippude kombinatsiooni kaasaegne Briti lipp (Union Jack), mille aluseks on ingleste kaitsepühaku Püha Jüri (George) punase ristiga valge lipp, mida hiljem täiendati shotlaste patrooni Püha Andrese (Andrew) valge diagonaalristiga sinise lipu ning iirlaste kaitsja Püha Patricki punase diagonaalristiga valge lipuga. et diagonaalristid teineteise peal ei asuks ja üksteist ei kataks, jagati diagonaalribad pooleks, jättes nende vasakud pooled (keskelt vaadatuna) punaseks, paremad pooled aga valgeks.

Suuremal osal Euroopa maades on kas kahe- või kolmevärviline (trikoloor) püst- või põiktriiplipp. Neist üks vanimaid on Hollandi trikoloor, mis sündis XVI sajandil hispaanlaste vastu suunatud rahvusliku revolutsiooni ajal. Prantsuse sinise-valge-punase trikoloori ajalugu ulatub 1789. aasta revolutsioonini.

Prantsusmaa väikesel naabril Andorral on koguni kaks riigilippu, kusjuures sinise, kollase ja punase püsttriibuga prantsuse veriandil asub keskel vapp, samade värvidega põiktriipudega hispaania variandil aga kroon. Vanad aadlivärvid aga säilivad veel Belgia, Monako, Poola, Tseshoslovakkia, Ungari ja teistel lippudel. Nii Lääne- kui Ida-Saksa lipu värvid (must-punane-kuld) pärinevad 1813. aasta sõjast, kus võitluses Napoleoni vägede vastu paistisid silma Saksa Vabaduskorpuse noored vabatahtlikud, kes kandsid kuldnööpidega must-punast vormi.

Aastal 1918 võeti need värvid nn. Weimari vabariigi lipule. Et eraldada DDR lippu samade värvidega Saksa Liiduvabariigilipust, on alates 1959. aastast Ida-Saksa lipul veel vasara ja sirkliga vapi kujutus.

Aafrika ja Aasia paljude islamimaade punastel ja rohelistel lippudel näeme poolkuu (ususümboli) ja tähe kujutust. Araabia maade põhivärvid on roheline, punane, valge ja must. Punane sümboliseerib araablaste usku, roheline araabia maade viljakust, must vaenlaste saatust ning valge araablaste oilsust.

Kambodzha lipul on Angkor Vati templi siluett, Laose lipul kolmepäine elevant, kes seisab püha sirmi all viieastmelisel pjedestaalil, mille astmed sümboliseerivad koraani viit peamist käsku: ära varasta, ära valeta, ära reeda ja ära joo! Lisaks väga omapärane on ka Nepaali kahest kolmnurksest vimplist kujundatud lipp, millel näeme päikest ja kuud. India lipul tähistab ülemine oranzh triip loobumist, alandlikkust ja omakasupüüdmatust, keskmine valge triip valgust, õiglust ja lihtsust ning alumine roheline — sidet maa ja loodusega. Lipu keskel olev 24 kodaraga ratas, nn. tshakra on iidne Buddha märk, mis sümboliseerib päikest. Birma punasel lipul tähistab valge viisnurk (senisel alusel lipu ülanurgas) riigi ühtsust, viis väikest tähte maad asustavaid rahvaid (birmalasi, kareeke, tshinisid, katshikke ja shanisid).

Religiooniga on seotud Iisraeli valge-sinine Taaveti tähega lipp. See valge kahe sinise triibuga lipp meenutab juutide palverätti, nn. talessi. Sügavalt filosofilise tähenduse omab Lõuna-Korea lipp, mille valgel põhjal paiknev punane-sinine ketas sümboliseerib looduse põhilisi vastandeid: taevast ja maad, tuld ja vett, suve ja talve, naist ja meest. Mustad kolmiktriibud lipu nurgas kujutavad isa, ema, poega ja tütart, nelja ilmakaart või nelja maanurka.

Aafrika riigid on enamasti noored ning nende lipud vähem tuntud. Vanimad neist riikidest on Liibeeria ja Etioopia. Liibeeria lipp sarnaneb väliselt üldjoontes USA lipuga, tema punased ja valged triibud aga täkistavad 11 allkirja 1847. aasta sõltumatuse deklaratsioonil. Etioopia lipp loodi 1894. aastal. Lipu värvid sümgi kas maa ajaloolisi osi või lootust, halastust ja usku või hoopis püha kolmainsust. Gabooni lipul kujutab roheline värv metsa, ookerkollane riiki läbivat ekvaatorit ning sinine tema randu uhtuvat ookeani. Geograafilise sümboolikaga on Ülem-Volta lipp, mille must, valge ja punane triip tähistavad riiki läbivat kolme jõge: Musta, Valget ja Punast Voltat.

Ühe hilisema lipuna esineb ka 1965. aastast pärinev Kanada vahtralehega punane-valge lipp.

Lõuna-Ameerika lippudel on palju ühiseid ajaloost pärinevaid jooni. Nii on Ekuadori, Kolumbia ja Ventsuela lipul ühesugused värvid: kollane, sinine ja punane, mis olid Ladina-Ameerika vabandusvõitluse tuntuima juhi Simon Bolivari armee lipu värvid. Argentiina sai oma sinise-valge sinise lipu inglaste vastu 1806-valge vormi järgi. Argentiina värve näeme ka Urugauai lipul, mille triipude arv vastab maa provintside arvule, varvid aga sümboliseerivad Uruguai liitu Argentiinaga sõjas Brasiilia vastu. Üldiselt aga enamiku Kesk-Ameerika sini-valged lipud sümboliseerivad nende maade asendit kahe ookeani vahel.

Enam kui ühegi teise riigi lipp on muutusi läbi teinud USA Stars and Stripes (tähed ja triibud), mis õigupoolest kujutab endast Briti kaubalaevastiku muudetud ja täiendatud lippu. Viimane muutus toimus 1960. aastal, millal anti 50-nda osariigi staatus Havai saarele. Üldse on muudetud USA lippu 24 korral.

Domineerivaiks värvideks maailma lippudel on punane (esineb 100 lipul), valge (80 lipul), sinine (60 lipul) ja roheline (50 lipul). Vähem esineb koliast (või kulda) ning musta (vastavalt 36 ja 23 lipul. Põhivärvid, eriti sinine, esinevad mitmes tumedamas ja heledamas toonis. Erinev on lippude laiuse ja pikkuse suhe. Enamikul lippudel moodustab laius kaks kolmandikku pikkusest. Täiesti ruudukujulised lipud on Shveitsil ja Vatikanil. Belgia ja Hispaania lipul on laiuse ja pikkuse suhe 5: 6 vastu, Iraani lipul aga 1: 4 vastu. Mitmel maal on lipu suurus määratud kindlate mõõtudega. Nii näiteks Soome riigilipp võib esineda mõõdus 125 x 204 ja 150 x 245 sentimeetrit.

Antikommunist Gortoni asemel

MELBORNE — Austraalia uueks peaministriks valiti John Gortoni asemel 63-aastane majandusteadlane ja advokaat William McMahon, kes on varem tegutsenud mitmel puhul valitsusliikmena ning äratas erilist tähelepanu majandusministrina oma tervendavate reformidega.

William McMahon sai ühtlasi Gortoni asemel konservatiivselt häälestatud liberaalide partei juhiks pärast seda kui partei juhtkond avaldas Gortonile umbusaldust parteist möödaminemise pärast tähtsate otsuste tegemisel. Uus peaminister William McMahon deklareeris, et ta annab oma täieliku toetuse Ameerika Ühendriikidele Vietnami sõjas ning et ta on oma poliitiliselt tõekspidamistelt veendunud antikommunist.

Eestlasist Hollandis

Eesti Selts Hollandis uus juhatus jagas oma esimesel koosolekul ametid järgmiselt:esimees Vilma Saidlo-Belinfante, kirjatoimetaja Eino Roode, laekurid Tamara Fofanov ja Antonina Lidge-Elders ning varahoidja Hilda Priks-Rohde. Peatoimkonda kuuluvad Ellen Hals-van der Mey, Ilta Leskinen-Ooms ja Mai Reps-Ludke Schipholdt.

*

E.V. aastapäeva tähistas Hollandi ES 28. veebruaril Rotterdamis. Jumalateenistus toimus Doopsgezinde kirikus, mida kaunistas kahe eesti lauluga metsosopran Hilja Sondag ning kus esines Saksamaalt külla tulnud "Leelo" laulukoor Villu Laidsaare juhatusel. Orelil saatis soome organist John Vis. Pühalik kirikutalitus, mida toimetas Põhja-Saksamaa kirikuõpetaja Eduard Kägi, kes alaliselt elab Rootsis Göteborgis, algas pühaliku eesti ja hollandi rahvuslippude sissetoomisega. Eesti lippu kandis eesti skaudivormis Peter Belinfante, kuna hollandi lippu hoidis hollandi mereskautjuht Ed van der Zelm.

See oli üks ilusamaid eesti jumalateenistusi mis siiani Hollandis toimunud.

Pärast teenistust oli kirikumaja saalis pidulik Vabariigi aastapäeva tähistamine. See algas tervitussõnaga. See algas tervitussõnaga. See algas tervitussõnaga ja kõnega eesti-ja hollandi keeles seltsi esinaiselt. Selle järele esitas "Leelo" koor 15 laulu ja koorijuhataja pr. Linda Vagert kolm laulu Edgar Pendi akordeoni saatel. Vahepalasid esitas metsosopran Hilja Mägi-Sondag saates end ise klaveril. Kontserdi lõppedes tänati kauglt:saabunud lauljaid ja soliste ning tõhusat tööd teinud koorijuhti Villu

Vilma Saidlo-Belinfante valiti jälle Hollandi Eesti Seltsi esimeheks.

Laidsaart aplausi ja lilledega. Lõppsõna ütlesid seltsi sekretär Eino Roode ja varhoidja Hilda Priks Rohde. Kohvilauas istuti veel mitu head tundi juttu vestes ja laval tantsiti ka rahvatantse Edgar Pent'i juhatusel, sest saal jäi meile see kord väikeseks. Kokku oli tulnud üle ootuste palju kaasmaalasi, kindlasti 150, mis väikese eestlaste rahvusgrupi kohta on Hollandis rekordiline arv. Eestlaste Vabariigi aastapäeva tähistamisest kirjutasid ka kaks Rotterdami lehte.

Eestlased Hollandis tänavad õpetaja Kägi liigutava jumalateenistuse eest, "Leelo" koori ja dirigenti südamlikult ning tunneterikkalt lauldud laulude eest. On raske unustada seda päeva ja neid lauljaid, kes olid ette võtnud nii pika ja väsitava tee, et meile Hollandis oma sütitava lauluga rõõmu valmistada. Tänu ka Hilja Sondagile ja Linda Vagertile ilusti laulu eest ning väsimatule ja alati sõbralikule Edgar Pendile. Me loodame, et see koosviibimine viis meid üksteisele lähemale ja aitas kinnitada me sõprussidemeid.

■ **ÜKS SUGUPÕLV** jääb siin maal rumalamaks kui eelmised, avaldas arvamist rootsi pedagoog. Õnnetud inimesed — just nende kooliajaks on kujunenud periood, kus riik õpilastega eksperimenteerib. Kord selleks, et õpilasil oleks maksimaalne mugavus ja demokraatia, kord selleks, et õpetajail oleks minimaalne vastutus ja "jämlikhet" nii õpilastega kui koolikojameestega, kellega moodsas õppenõukogus kooli kasvatusküsimusi arutatakse. Nii siis on koole, kus õpilastele enam üles ei anta,tunnistusi ja hinnanguid ei kirjutata jne.

Millegipärast ei ole aga vanamoodsad pedagoogid süsteemiga rahul, kuigi need eksperimendid ka nendele toovad muretuma elu: ei ole vihke parandada, päevaraamatuid ja hinnangutabeleid pidada. Eksperimenteerijad arvavad, et õpetajad on autoritaarsed isiksused, kes ainult kardavad autoriteeti kaotada ja muutuda õpilastega "jämlikkudeks".

Igal juhul, kui üks eesti lapsevanem rootsi koolis aru päris, miks tema järeltulijale enam koduseid ülesandeid ei anta, nagu varem, siis arenes rootsi õpetajaga järgmine jutuajamine:

— Poiss ei ole mönda aega üldse enam õppinud, miks?

— Sellepärast, et meil on nüüd eksperimentkool ja ülesandeid enam ei anta.

— Mis eksperiment see siis on?

— Eksperiment, kui rumalaks meie rahvas võib muutuda, kui kool eksperimenteerib...

■ **NAISED ÜTLEVAD**, et mehi ei saa ega tohi usaldada. Näe, kuhu on viinud emantsipatsiooniõitlus: häälеõigus on käes, õigus isegi meeste tööd teha, aga mehed on saanud samal ajal õiguse trammis rahulikult istuma jääda, kui daamid peale tulevad. Ja mida paljamaks nädalaajakirjanduses naised end "emantsipeerivad", seda suuremaks läheb meeslegejate arv. "Jämlikhet" on jäänud kehvaks, kuigi Stockholmi ooperis kunst ometi kord tõusis nii kõrgele, et üks meestantsija balletis lasti lavale Aadama ülikonnas. Naistantsijad jäi nimelt trikoodesse.

Ja siis tuleb hilinenud emantsipatsioon Liechtensteini vürstiriigis, kus katsuti üheõiguslust luua naistele hääleõiguse andmisega. Kõik mehed pooldasid seda avalikult: aja kirjanduses, raadios, TV-s, valimisplakatitel, erakondades. Kui siis läks salajaseks valimiseks, siis ei saanud naised ikkagi valimisõigust. Mehed olid vastu. Nähtavasti südame põhjas, sest avalikult oli ju kõik üksmeelne ja naiste õiguste poolt.

Usu siis veel mehi...

■ **LAPSESUU ON KARDETAV.** Seda on kõikides perekondades kogetud. Sest laps on aus ja rikkumatu ning räägib mõnikord külalistele mõtlematult ära perekonna suurimad saladused.

Mõne aja eest juhtus, et Arlanda lennuväljal välismaalt tulevast lennukist väljus eesti ema oma pisikese tütrekesega. Elegantselt riietatud emal oli raske kohver ja käekott kanda, kui nad koos teistega tollikontrollist läbi läksid. Tolliametnikud kutsusid üht ja teist reisijatest leti äärde kohvreid näitama, eestlanna võis aga koos lapsega läbi minna.

Niipea, kui ema ja tütar olid jõudnud uksest läbi hõiskas tüdruk: — "Mamma, meil läks hästi! Saime ilusti läbi!" — Ema punastas, vaatas ringi ja vaigistas last. Õnneks ei osanud keegi eesti keelt. Tolliametnikud olid stoilise näoga ega möistnud, et mingi "kontrabant" neist oli möödunud...

Ema võis tänulik olla, et ta lapsele oli õpetanud emakeelt... Veel üks motiiv emakeele kasuks.

TÕIK

KOLONEL narkootik!

SAIGON — Vietnamis anti sõjakohtu alla 46-aastane kolonel Gerald Kehril, keda süüdistati marijuana suitsetamises, selle uimastusaine andmise sõdureile ja korralduse tegemises ühele allohvitserile, et see talle marijuanat mureteseks. Kehril, kes on teeninud 28 aastat USA lennuväes, oli kõrgeima aukraadiga ohvitser, kel seni on tulnud Vietnamis sõjakohtu ees vastust anda.

Kolonel väitis kohtus, et marijuana suitsetamine aitab tal paremini mõista noori sõdureid ja lisas, et sigarittide suitsetamine on palju kahjulikum kui marijuana. Sõjakohus aga asus teistsugusele seisukohale, möistes ohvitseri kolmeks aastaks vanglasse ja määrates 15 000 dollariliisa rahatrahvi USA vägede ülemjuhataja Vietnamis, kindral Creighton M. Abrams on alustnud intensiivset kampaaniat uimastusainete kasutamise vastu Vietnamis, kus eriti heroiini tarvitamine nõrgestab sõjaväge.

Leinateateid

Viinistul suri 8. veebr. Helmut Meriloo, sünd. 1. apr. 1915.

Rakveres suri märtsis Liisa Taimre, n-na Viikman, sünd. 30. novembril 1890.

Eestis suri 15. veebr. Eduard Kasemets.

MILLINE on ÕIGE TAKTIKA?
Vaidlused Esinduse esinduskogus

Kuidas tuleb esitada eesti probleeme rootsi foorumil? Seda küsimust käsitles Rootsi Eestlaste Esinduse esinduskogud peetud ettekandes toimetaja Andres Küng, kes teatavasti on Rootsi ringhäälingu OBS!-saadete toimetajaks ja valiti viimastel valimistel esinduskogu liikmeks. Küng konstateeris kõigepealt, et viimastel aastatel on meie materjalide esitamine rootsi ajakirjanduses muutunud raskemaks. Osalt tingitud kvaliteedinõuetest, osalt aga selle tõttu, et arvatakse, et meie probleemidel puudub tänapäevale uudisteväärtus. Andres Küng leidis, et eestlased peaksid oma peatähelepanu eeskätt suunama kolonialismile ja imperialismile ning vähem tegelema kommunismi kui pahelise nähte materdamisega.

Ta tsiteeris vene allikast "asumaa" mõistet ja leidis, et see on tegelikult parim definitsioon ka vene oma okupatsioonile Baltikumis. Küng avaldas ka arvamist, et meie poolel rünnatakse esmajoones vene kommunismi. Kuid kas on keegi lähemalt uurinud ka Kuuba ja Hiina kommunismi. Kui ka need kaasa võetakse, siis oleks rünnak võibolla õige.

Ebakriitiline suhtumine, millega kõik ühte patta asetatakse, on kardetav, arvas Küng. Rootsi vaskaäärmuslased konstateerivad kohe: üheds fashistid siin ja seal.

"Imperialismi" defineeris Küng kui "suurriigi katseid saavutada dominantsi ühe või mitme maa ja rahva üle". Taolise definitsiooni järgi — mida kasutab näit. OBS-raadiosaade — käib imperialismi mõiste alal nii N. Liit kui ka USA, kui vaid mõelda venelaste tsehhi okupatsioonile ning amoeeriklaste sekkumisele Dominikaani vabariigis 1965. a.

Küng leidis, et meil ei tarvitseks ka Kreeka olusid kaitsta enne kui oleme uurinud kuidas see rezhiim töötab.

Meie probleemide suuremat huvi võiks tekitada mitmel viisil. Näit. jälgida ka Hiina kriitikat vene okupatsiooni ja kommunismi suhtes Baltikumis. Seda saab teha ka prognooside põhjal — haridustase on näit. Eestis kõrge, tsensuuriraamid laiemad kui mujal N. Liidus ning võib ütelda, et venelased on meelega valinud väja Eesti oma laboratooriumiks majanduse osas. Huvi loomisel Eestis toimuva arengu suhtes, peab arvestama ka kultuurielu arenguga, eriti kirjandusega ning nende protestidega, mis vene opositsioonis esinevad.

Priidu Puusepp

PROGRAMM EESTI KOHTA

Lõpuks puudutas Küng oma varsti ilmuvas raamatus Eesti kohta esitatud programmi, mis oli koosolekule esitatud tutvumiseks. Ta tähendas, et on selle programmi koostanud läti sotsiaaldemokraatide ja vene n.n. vastupanuliikumiste programide põhjal. Program lähtub arusaamast, et seda saaks kasutada eesti küsimuse selgitamiseks rootsi foorumil, kus eriti noorema generatsiooni poolt on esitatud küsimusi "mida teie siis konkreetselt soovite".

Programmi 15 punkti lähtuvad okup. Eesti konstitutsioonist ja nõudeist olukordade muutmiseks on ühtlasi näide, et kommunistid isegi enda poolt loodud konstitutsiooni ei respekteeri.

DISKUSSIOON

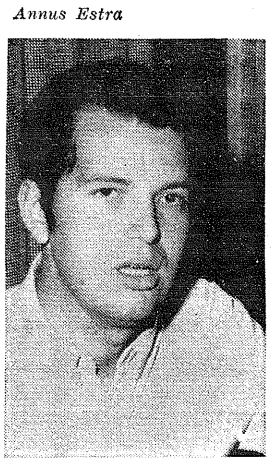
Järgnenud vaidlustes esimees Leo Karupää puudutas Küngi kriitikat Esinduse tegevuskava kohta, küsides, millisele Folkpartei fraktsioonile oleks Esinduse töökava vastuvõetud kujul raske esitada, ka Ohlini, Wedéni või noorliberaali Per Gartoni pooldajaskonnale:

"Meie probleemide kohta on folkpartei enam kui 25 aasta jooksul küllat selgeid ja pooldavaid seisukohti avaldanud. Ei ole aga mõeldav, et meie oma töökava saaksime suupäraseks teha kõikidele rootsi parteidele. Meie programmis väljendub meie oma valijaskonna tahe ja see on juhtnööriks ka töös."

Puudutades Küngi 15-punkti-programmi, tähendas Karupää, et Küngi tahe midagi kasulikku oma rahva heaks teha seisab kindlasti väljaspool kahtlust. Ka on arusaadav, et ta kannatamatuma noorema põlve esindajana nõuab tavalisest detailsemaid kavasid. Detailidesse sukeldumises endas aga peitub juba teatud hädaoht.

Annus Estra

Andres Küng

Küng kinnitab oma programmi sissejuhatuses, et ei tule aktsepteerida vene okupatsiooni Eestis ega heaks kiita "ENSV konstitutsiooni". Kuid ta satub peagu igas üksikus punktis selle seisukohaga vastuollu, kui ehitab oma nõudmised just selle korra olemasolule ja paberil leiduvatele seaduste eeskirjadele.

Kui ta näit, nõuab, et Eesti valitsusvõim peab partei kontrolli alt vabastatama, siis käib see kogu N. Vene võimu praeguse süsteemi vastu. Ainult siis, kui see kord ise kaoks, kaoks ka ainupartei võim kõigilt aladelt. Viimane nõue on lühikeseks ja selgeks programmiks, kusjuures Küngi poolt loetletud punktid oleks suurepäraseks selgitusmaterjaliks, mis on kommunismi tegelikkus ja mitte on paberil.

Ei ole sugugi õige, et nõudmisi kodumaal ja väljas saab kõiges ühtlustada. Surve all olevad inimesed võivad tavaliselt oma nõudmistes minna vaid nii kaugele, kui nende ohustatud julgeolek seda lubab. Vabaduses asuvad eestlased võivad end kõiges palju avalikumalt väljendada.

Kodumaal oleja võib ehk minna välja nõudmistega mõne praktilise igapäevase elujärge puudutava küsimuse parandamiseks: palk, maalapi suurus jne. Ta ei saa aga tulla nõudma salapolitsei ega kommunistliku partei kontrolli kaotamist, sest see tähendaks olemasoleva riigikorra kukutamise nõuet.

Sellist nõuet väljaspool Eestit paberile panna ja Moskva võimule esitada ei anna küll mingit reaalset tagajärge. Seda nõuet aga samal ajal sidudes "ENSV konstitutsiooni" eeskirjadega, toob just seda kaasa, mida Küng omas eessõnas vältida tahab, nimelt sellesama konstitutsiooni kehtivuse tunnustamist eesti rahva suhtes.

"PROGRAMM VASTUVÕTMATU"

Kõige kardetavam nõue on p. 15 all, nimelt rahvahääletus N. Liidust väljaastumiseks. Eesti rahvas ei ole kunagi vabatahtlikult hääletanud N. Liiduga liitumise poolt ja sellepärast pole ka rida vällsriike Eesti (Moskva väite kohaselt) sinna kuulumist tunnustanud. Niipea, kui tõstetakse üles N. Liidust lahkumise küsimus, on sellega tunnustatud Eesti praegune sinna kuuluvas.

Selles kavas pole ka midagi uut. Vanemad inimesed mäletavad, kuidas nn. juunikommunistid seletasid kommunismi samade argumentidega, väites, et kommunism on paremaks, pehmemaks muutunud. Soovitati näit. Välis-Mongoolia staatust jne. Hiljem kontrollides selgus, et unistused sel teemal kui ka tegelik olukord mainit riigis olid valed ja tühjast täidetud.

Küng saatis oma programmi kõikidele eesti poliitilistele rühmitustele.

Rühmitused ei saa sellega ühineda, kuid see ei takista ju programmi esitamist Küngi raamatus rootsi publikule. Programm on kodanlikele rühmitustele vastuvõtmatu juba selle pärast, et seal puudub eraomandi austamine. Eestluse ühisprogramm tuleb väljatöötamiseks 1972 aasta rahvuskongressil ülemaailmsel kogunemisel Kanadas.

Noor esinduskogu liige Jaan E. Sergo leidis, et Andres Küngi lähtekohtade sisemiseks nõrkuseks on lähtumine okup. Eestis praegu kehtivast seadusest. Sel aga, kes seadust on kirjutanud ja kehtestanud, on õigus ka seda seletada omal viisil.

Puudutades veel Eestit kui nõukogude majanduseksperimenti, meenutas köneleja, et sama modelli on rakendatud varem Ida-Karjalas. On oluline, et meie seda ei võta enam tõsiselt, vaid paljastame selle eesmärke, m.h. toodangu mõnele üksikalale koondamise tagajärgi.

Ilmar Laan oli Küngi arusaamistega paljuski nõus, kuid leidis, et vahe on siiski terrori ja terrori vahel. Kreeka terror pole võrreldav vene omaga. Peame arvustama seda, mis kõige olulisem. Vigu teeb nii N. Liit kui USA, kuna aga esimene on meie asjades lähemal, ei saa meie olla erapooletud. Ei tohi unustada. et põhimõtteliste nõudmiste ja raamatu-raadio argumenteerimiste vahel on vahe. Suurtes joontes on Küngi programm hästi kasutav selgitusmaterjal.

Ahti Pae

Andres Küng ei ühinenud terrori võrdluses Kreeka ja N. Liidu küsimuses. Ta mainis, et moraalse võrdluse jätab kõrvale. Ta arvas, et see on meie esinemistele kahjuks, kui kedagi tuntakse kui Kreeka terrori pooldajat. Meie vanemad inimesed poole ka teadnud Vietnami probleemist. Eesti majanduse näites oli ta mõtelnud detsentraliseerimise aspekt, eraomandusest ülehüppamine sai aga vastuse: "Materjaalsed probleemid on minu arvates vähemtähtsad kui inimõiguste rikkumised." Ta tähendas ka seda, et programm pole mõeldudki Moskvale esitamiseks vaid üksnes rootsi opinioonile.

Priidu Puusepp leidis, et kommunismi pole võimalik defineerida, küll aga marksismi. Kuna praegu toimub marksismi- leninismi pealetung, on meil õigus ja kohustus näidata kõiki pahesid, mis sellega kaasnevad.

Joh. Kant meenutas Lenini sõnu: "Kõik, kes minuga tulevad läbirääkimistele, on kasulikud idioodid." Taktika on ise küsimus, kuid meie hoiak marksismi vastu peaks olema täiesti selge. Vastupanu lahjendamist kommunistide poolt serveeritud mõtete esitamisega ei tohiks esineda.

Ahti Pae leidis, et meie probleemide esitamist takistab ühelt poolt ametlik reserveeritus, teiselt poolt aga massmeediumide toimetsutesse pääsnud vasemlased. Uudismaterjali küsimuses seisab viga peamiselt neis eestlasis, kes kodumaal funktsionäridena toimivad ja vähematki huvi ei kanna informatsioonide välja toimetamise eest, et maailma avalikkust saaks pidevalt informeerida, nagu juudid seda N. Liidust teevad. Peame üha rohkem süüdistama oma kommuniste, kes rahva tuleviku ainsaks teeks peavad veneluse teenimist, sest viimane kergendab praegu nende isiklikku heaolu. Ei saa üksnes rääkida vene imperialismist ja kolonialismist kui Eestis leidub oma rahva hulgas neid, kes ihu ja hingega töötavad ka vabaduses viibivate eestlaste vastu.

"TULEB MUUTA TAKTIKAT"

Ilmar Laan arvas, et oleme ummikus. Tuleks muuta taktikat. Midagi peab olema vale, kui meie ei saa kommunismivastase võitlusega selle maa ühiskonda mõjustada.

Joh. Kant meenutas, et kommunism on totaalne võim. Arusaamist selles pole võimalik muuta, vaja on aga selgemat seletust.

Annus Estra oli taktika kohaldamise vastu, et rootsi vasemlastega paremini läbi saada.

Aarne Võting pidas Laane arusaamist ebareaalseks. Kui moduleerimegi oma arusaamisi, kas Rootsi on siis meist rohkem huvitatud. Kaasaeg seisab vene mõju all. Siit ei tule ühtki sammu, mis meie olukorda kergendaks.

Mart Kiiver ühines eelkõnelejaga, lisades et Eesti küsimus on praegu vastolus üldise liiniga Rootsis. Mujal on aga olukorrad soodsamad ja arutama peaks kuidas neid ära kasutada.

Annus Estra jutustas Eestis liikuva anekdoodi: "Venes anti välja määrus, et kõik elevandid tuleb kastreerida. Järgmisel päeval tormasid jänesed üle piiri. Kui üks neist kinni nabiti ja seletust nõuti, viitas ta elevantide määrusele. Kui asjamehed sellest aru ei saanud, vastas jänes: "Elevant seisab küll kirjas, kuid seda veel ei tea, kuidas seda tõlgendatakse."

Priidu Puusepp arvas, et meie taktika peaks olema globaalselt mõtestatud. Kanadas tulekski seda arutada, kuid mitte suure kogu ees, vaid erikomisjonis.

Sellega lõppes ka päevakorrapunkt, mis elavalt oli köitnud tähelepanu. Ja kuigi ei avastatud "uusi maid" oli õhupuhastusest kasu.

Kõik eesti lapsed Eesti Noortepäevale

Nagu varem teatatud, toimuvad 20—24 maini "Noortepäevad Stockholmis".

Nende päevade kavas on mitmesuguseid üritusi noortele, nagu spordivõistlused, diskussioonni õhtu, teater ja suurpidustus rikkaliku muusikalisõnalise kavaga ning laupäeva õhtul noortepidu kireva kava ja tantsuga.

Nende päevade raames on üritusi ka meie nooremela generatsioonile, lastele 3—7 a. (algkooli I kl. kaasa arvatud)

Reedel, 21. mail kell 15 toimub "Suur mänguring", mille koht teatatakse hiljem. Seal mängime, laulame ja teeme muud põnevat. Seal toimub maskeraad, "öngitsemine" ja pakutakse midagi söömiseks-joomiseks ning ka koju kaasa viimiseks.

Laupäevasel suurpeol on kavas ka laste ettekanne, mis koosneb laulumängudest 10. min. jooksul.

Kutsun kõiki eelpool nimetatud vanalisi lapsi osavõtma Noortepäevadel toimuvatest üritustest. Need, kes soovivad esineda suurpidustusel, palun ilmuda mängude harjutamiseks Stockholmi Lasteaia ruumidesse laupäeviti, alates laupäevast, 3. aprillil kell 12. Aadress: Sandhamnsgatan 1, allmaaraudtee peatus Gärdet.

Eriti palun ilmuda neil lastel, kes olid lasteaias möödunud aastal ja neil, kes käivad koolis I klassis, kas eesti algkoolis või rootsi koolides.

Nagu teada, tulevad Göteborgi Eesti Algkooli õpilased bussiga, kuid oleks tore Noortepäevadel kohata ka Göteborgi mänguringi ja kõiki teisi eelkooliealisi lapsi.

Ööbimine korraldatakse kas ühisöömajas või perekondades. Söidukulud tasutakse, kas tervelt või osaliselt (olenevalt tasuvajajatest).

Kõik lapsed laupäeviti mänguharjutustele!

Kõik lapsed "Noortepäevadele"!

Lähemaid andmeid — tel. 08/730 16 77 Erna Klemmer või tel. 08/59 47 83 Kalli Klement.

ERNA KLEMMER

Juulis ja augustis külalised Kanadast

Finnairi Põhja-Ameerika peaesindajaks on eestlane Hans Mirka.

TORONTO (EPL) — Nagu varem teatatud, korraldab Toronto Eesti Ühispank kokkuleppel Finnairi lennuliiniga kaks grupilendu Torontost Stockholmi. Esimene grupilend toimub 30. juunil (tagasisõit 21. juulil ja teine 14. juulil (tagasisõit 4. augustil).

Teatavasti võtsid juba möödunud aasta algul New-Yorgis asuva Finnairi P.-Ameerika pea esindaja eest-ühispanga juhatusega grupilendude asjus. Et võimaldada ka ühispanga esindaja E.W. Ahlstrandiga, kontakti lane H. Mirka, koos Finnar'i Kanada lepiti kokku lendude korraldamise liikmetele grupilendude soodustusi -nusauo asja puunq lanq aeae mole Peae asjus.

nud grupilendu, kasutasid paljud eestlased Finnair'i lennuliine Euroopasse sõiduks. Toronto—Stockholmi vahelise grupilennu piletihinnad on Finnair'il ka kõrgkooajal suhteliselt soodsad, kusjuures alla 12. aastased saavad lennata poole hinnaga. Grupilendude teostamiseks tulevad moodustada vähemalt 40-ne liikmelised samasse organisatsiooni kuuluvad grupid.

T.E. Ühispanga liikmetele teoksil-olevate grupilendude korraldajaks on, eestlanna pr. Aino Kaing.

Finnair'i P-.Ameerika majandusala peaesindaja H. Mirka töötas varemalt American Airlines'i juures, olles USA Idaranniku lennuliini majandusjuhataja. Ta liitus Soome lennuliini Finnariga 1968. a. ja on selle peaesindaja New Yorgis kogu P.-Ameerika ulatuses. Finnair'il kui meie hõimurahva lennuliinil on nüüd P-., Ameerikas arvukalt harukontoreid, neist üks Torontos.

Lugeja kirjutab

Veterani vastus OT-le

Teie ebakorrektne targutamine trükisõnas "enne mõtle, siis kirjuta" peaks kehtima ainult Teie kohta, kuna vassite enda kirjas EPL nr. 16, 27/2. 1971 kokku asju mis ei puuduta diskussiooni all olevat ainet. Esiteks materdate pseudonüümi XLR'i kui Teie väite kohaselt Teile 13/2.71 vastajat, millist pseudonüümi aga mainit kuupäevaga EPL ei leidu[illegible] aga on minu asjalik selgitus -x-r-l all Teie poolt avaldatud seisukohtade kohta, milline aga ei riiva Teie isikut, küll aga Teie poolt 9/1.1971 esitatud väiteid veteraanide kohta aktustel. Omas sõnavõtus 27/2. EPL-es jätate kõrvale diskussiooni põhimõttelise menetluse ja materdate valimatute sõnadega vastaja isikut, tuues ette mingisuguse Teie kirjelduse 2.9.70, mida allakirjutaja kui väga hoolas EPL lugeja kahjuks mainit lehe veergudelt leidnud ei ole. Sellest tingituna on minu 13/2.1971 vastus kehtiv ikkagi ainult Teie kirjale EPL nr. 2, 9 jaanuarist 1971 ja mitte mingi Teie poolt rõhutatud möödunud aasta septembri kuu kirjale.

On tõesti kurb et Vabadussõja veteraanidele tunneb end õigustatud olema sõnu suhu panema isik, kes ei ole seda ranget võitlust kaasa teinud ja kellel selle tõttu ka puudub aru-saam Vabadussõja Vaimust mis valitses siis nii rindel kui ka tagala võitlejate ridades (Oma Abi, Punane Rist jne). Ei võideldud siis ei mingi endaaustamise sihiga vaid võitlus kees oma kodu ja isamaa kaitseks välisvaenlaste vastu, kellega Eesti rahval on õiendada ajaloolised arved verevalamiste, rööviмiste, põletamiste, vägistamiste ja vangiviimiste pärast.

Mis aga puutub Vabadusristi Vendadesse, siis juhin veelkordselt tähelpanu minu 13/2.71 kirjutuse II lõike viimasesse lausesse, mis oleks olnud soovitav ka O.T-1 enne läbi lugeda ja mõtelda enne kui sellele vastu kirjutada. Kuna Vabadusrist on teenete eest väljaantud Eesti Vabariigi kõrgeim orden, kuid Vabadussõjast osavõtnuile välja jagatud medal on aga ainult "mälestus medal" siis on just need E. V. aastapäeva aktuse korraldajad talitanud õigesti, kes on austanud Vabadusristi kavalere eriti, nagu seda ette näeb Vabadusristi statuut. Medaliga ei kaasu aga mingeid eeliseid, millega tühineb siis ka jutt "väärnähetest aktustel ja diskrimineerimisest". Kui aga tõstatada küsimus Vabadussõjast osavõtnute austamiseks (mida küll enamus veteraane ei poolda), siis ei tohiks jätta kõrvale ka viimasest sõjast osavõtnute erilist austamist kellede vermed on värskemad ja võiduta jäämise tõttu kibedamad. Ja lõpuks ei ole sõja veteraanid nii mannetud et sooviks endale eestkostjat ühe võhiku näol, kellest ka ei olene diskussiooni lõpetamine mainit küsimuses.

AUSTAVALT -X-R-L.

Ärimees jäi vangi idas

BONN — Ida-Saksa kohus möistis salajasel istungi. eluks ajaks-vangi lääne-saksa ärimehe. Friedrich Seebergeri, kuna teda süüdistati puuduliku elektrivarustuse müümises Ida-Saksamaale. Tema müügiesindaja Helmut Arft sai sama süüdistuse alusel 13 aastat vangistust.

Lääne-Sakamaal väidetakse, et süüdistused olid põhjendamata ja "määratud karistused seninägematud. Mõlemad karisttaud olid kommunistide vanglas ülekuulamisel olnud kaks aastat pärast seda kui nad meelitati sinna ettekäändega, et nendega tahetakse läbirääkimisi pidada tehnilistes küsimustes, Seeberger, kes oli varem müünad mitmesuguseid pumpasid rahvusvahelises ulatuses, hakkas kommunistidega äri tegema 1961. a. Firma esindajad Lääne-Saksamaal väidavad, et rahulolematuse korral oleksid kommunistid võinud hüvitust saada tsiviilnõudmise korras, kuid ilmselt kasutati kahte lääne-sakslast patuoinastena kompartei tegelaste poolt plaanimajanduses tehtud vigade varjamiseks.

L. Vahter 75-aastane

Leonhard Vahter

New Jerseys, oma kodus tähistas 75-a. sünnipäeva VEK esimees, mag. jur. Leonhard Vahter.

Pärit Virumaalt, Mahust. Lõpetanud Rakvere Õpetajate Seminari, teenis ta pärast Vilno sõjakooli lõpetamist ohvitserina Venes, kust 1917 detsembris tuli Eesti rahvaväkke. Hiljem teenis ta ohvitserina 1. rügemendis, mille koosseisus osa võttis ka Vabadussõjast ja ägedamaist lahinguist Narva all. Lõpetanud teenistuse kõrval 1927 cum laude Tartu Ülikooli õigusteaduskonna ja saavutanud 1931 samas magistrikraadi, töötas ta 1929. a. alates Narvas vandeadvokaadi abina, hiljem vandeadvokaadina. 1937 valiti ta Narvast Riigivolikokku, kus oli selle üld- ja väliskomisjoni liikmeks. Kommunistide ajal pääses küüditamisist varjamisega Tartumaa metsades. Saksa okupatsiooni ajal oli aastapäevad Narva linnapeaks. Asunud 1944 põgenikuteedele, viibis Saksamaal, kust 1949 emigreerus USA-sse.

USAs on juubilar olnud algusest alates Vaba Eesti Komitee (VEK) liikmeks, olles alul paar aastat esimeheks ja pärast A. Küti surma 1968 uuesti selle esimehe kohal kuni tänaseni.

L Vahter on ni VEK-le kui ka EIRE-le andnud suure tööpanuse.

VEK ülesandeis on juubilar alaliselt tegev Eesti küsimuste uurimisega sellekohase materjali põhjal, mis saadud otseseist allikaist. Märkida võib veel, et 1940. a. avaldas juubilar raamatu "Õhtumaa allakäik", mis käsitab O. Spengleri teooriaid. Hobbiks juubilaril on ühiskondlikud ning ajaloolis-filosoofilised teosed ning klaver.

Nixon: Tänagem Jumalat, et USA on praegu olemas

WASHINGTON — Ühendriikide president Nixon andis "New York Timesi" esindajale C. L. Sulzbergile jutuajamise, milles ta märkis, et Vietnami sõda on peatselt lõppemas ja see on tema arvates tõenäoliselt viimane sõda. President ei teinud ajakirjaniku ees sellest mingit saladust, et ta on sattunud Vietnami sõja likvideerimisel kahe tule vahele, kuna ühelt poolt riindavad teda sõjakad "kullid" ja teiselt poolt iga hinna eest rahu taotlevad "tuvid".

Sealjuures selgub, et paljud mõjuvõimsad poliitikud, kes varem olid internatsionalistid, on järsku muutunud isolatsionistideks ning nõuavad Ühendriikide tagasitõmbumist Ameerika kontinendile.

Nixon mainis, et ta ei taha lõpetada Vietnami sõda rumalalt, mis jätaks Ühendriigid kogu maailmas üksi. Ta toonitas, et ta oleks võinud sõja kiire lõpetamise suuna valida juba ametisse astumise esimesel päeval, kuid see suund ei oleks kindlustanud rahu maailmas.

Presidendi hinnangul on ameerikalased — nagu kõik idealistid — kannatamatud ning tahavad saavutada kiiresti silmapaistvaid tagajärgi.

Jutuajamisel ilmnes, et president Nixoni suuremaks mureks on tõmmata Ühendriikide väed Indo-Hiinast välja korrapäraselt ning hoiduda selle eest, et Ühendriikide riigikaitse ei nõrgeneks ning Ameerikas ei pääseks maksvusele isolatsionismi filosoofia.

President ei soanda võtta sellist riski, et tuua Ühendriikide väed välja Euroopast või vähendada Ühendriikide relvastust enne kui selleks on saavutatud vastavad kokkulepped.

Ameeriklased peavad alati meeles pidama oma sõpru ja liitlasi ning teised rahvad peavad olema veendunud, et Ühendriikidel on võimalusi ja tahet nende kaitsmiseks ja oma huvide eest väljaastumiseks.

President oli ilmselt veendunud, et tal õnnestub Vietnami sõda lähemas tulevikus viia sellisesse faasi, kus kommunistid ei suuda enam ähvardada vabu rahvaid. Ta mainis, et Vietnam ei ole järgmisel aastal, mil toimuvad uued presidendivalimised, poliitiline probleem ning selle abil ei ole enam võimalik presidendile ja valitsusele kallale tungida.

Nixon nentis lõpuks, et Ühendriikide kohustused lähema 25 aasta jooksul majanduslikul alal ning tuumaenergia hiiglasena on suured ning ameeriklased ei ohi kõrvale põlgelda neist kohustustest.

"Kui ma elaksin ühel teisel maal, kes tahab tagasi saada endale enesemääramise õigust, siis tänaksin ma Jumalat, et Ühendriigid eksisteerivad praegusel ajaloolisel momendil," märkis president.

Karanteeni pole vaja

HOUSTON — USA "maailmaruumiarst" dr. Charles Berry' kelle ülesandeks on muu hulgas võimalike pisikute avastamine, mida astronaudid endiga Kuult kaasa toovad, tahab nüüdsest peale kaotada astronautide isoleerimise pärast seda kui nad oma missioonilt tagasi saabuvad.

Ta ütles ajakirjanikele, et selleks pole mingit tarvidust, kuna Kuul ei ole ilmselt mingisuguseid elavaid organisme. Apollo 14 komandör Alan Shepard, kes koos Stuart Roosa ja Edgar Mitchelliga sõitis Washingtoni, et osa võtta Valges Majas astronautide auks korraldatavast dineest, soovitab aga karantiinisüsteemi jatkamist. "See 21 päeva, mis me karantiinis olime, andis meile soodsa võimaluse kõgi noutevate raportide valmiskirjutamiseks", lisas ta selgituseks.

Naised ja postmargid

Rootsi Postimuuseum Stockholmis (Lilla Nygatan 6) korraldab 12. märtsist kuni 25. aprillini näituse "Naine postmargil" ühenduses sellega, et rootsi naistel on hääleõigus olnud pool sajandit.

Inglise naised said hääleõiguse varem, aastal 1918 ja ka inglased tähistasid a. 1968 seda erilise postmargiga. Saksamaal sai naine hääleõiguse a. 1919 ja ka sealset poolesajandi juubelit tähistati filateelse väljaandega. Rootsi vastav juubelimark kannab Kerstin Hesselgreni pilti.

Esitatava näituse materjal on suureit osalt laenutatud pr. Thori Blombergi erakogust, mis on Rootsi suurimaks erakoguks just postmarkidest naistega. Muide võib märkida, et esimeseks rootsi naiseks postmargil oli Nobeli laureaat Selma Lagerlöf — see oli aastal 1935, kui türklased oma hääleõiguse-seeria markides ka tema portreed kasutasid. Selma Lagerlöf leidub ka vene ja rootsi markidel seoses kirjaniku 100 a. sünnipäevaga a. 1958.

● **Bloomingtonis Indiana osariigis USA-s tähitas oma 60-a. sünnipäeva professor dr. phil. Felix Oinas, kes on Indiana ülikooli õppejõuks.**

Leinateateid

Hinsdales, USA-s suri 13. märtsil Isak Laul, sünd. 7. okt. 1895.

Los Angelesis, Kalifornias suri 14. märtsil Heity Marendi, sünd. 20. mörtsil 1933.

Elvas suri 8. märtsil Leo Käppa, sünd. 3. nov. 1892 Hellenurmes.

Tallinnas suri 1. märtsil Aita Hämardi.

Tartus suri 12. märtsil Rudolf Laurberg, sünd. 17. nov. 1885.

Torontos suri 14. märtsil Helmi Kalm, n-na Reiman, sünd. 14. juun. 1895 Tartus.

Huumorit

Väikemees nägi loomaaias paabulindu ja ütles emale:

"Vaata, kana on öitsema hakanud"

*

Inimesel on rihma otsas erakordselt tigeda näoga koer. Uudishimulik möödakäija küsib peremehelt:

"Kas ta endale läheneda lubab?"

"Muidugi, kuidas ta siis muidu hammustada saab."

*

Üks pulmaline ütles teisele:

"Pruudil on nii väsinud nägu..."

"Mis te siis mõtlete! Ta võitles ju selle koha eest kümme aastat."

*

Restoranikülastaja tellib tordi.

"Kas lõigata see kaheteistkümneks või kuueks tükiks!" küsib kelner.

"Lõgake parem kuueks tükiks. Kahteistkümmend tükki ma vist ei jõua ära süüa."

*

"Ema, isa ütles, et me pärineme ahvidest."

"Ei tea, su isa hoidub mind oma vanematega tutvustamast."

Isa jalutab pojaga metsas ja selgitab:

"Tead kunagi oli selle metsa asemel meri."

"Ma arvasin ise sedasama, kui nägin rohus nii palju sardiinikarpe."

Stseen Jan Troelli filmist "Utvandrarna" — väljarändajad Karl Oskar Nilsson (Max v. Sydow), tema naine Kristina (Liv Ullman) ja vend Robert Nilsson (Eddie Axberg) lahkuvad oma Smålandi kodutalust vastu tundmatule tulevikule. (AB Svensk Filmindustri foto).

Mobergi "Väljarändajad" muutuvad elavaks filmis rootsi väljarännu-ajast

Stockholmis toimus märtsikuu esimesel nädalat pidulik kauaoodatud ajaloolise rootsi talupoegade väljarännu filmi "Utvandrarna" esietendus "Röda Kvarni" kinos Biblioteksgatanil. Selle juba mitu aastat ette reklaamitud sündmuse puhul oli kogu tänava kohale üles riputatud rootsi ja Ameerika ühendriikide rahvusvärves lindid ning filmis kaastegevate näitlejate, eesotsas Max von Sydowi ja Liv Ullmani vanamoelise kujundusega portreed. Senini pole ükski habemik-demonstrant neid dekoratsioone veel maha rebinud, mis nii ilmekalt rõhutavad, et möödunud sajandi hädaperioodil "nisuväljades lainetav" Ameerika oli see" töötatud riik tuhandetele rootslastele. Ajalooline film on irooniliselt aktuaalne Rootsile ka praegu.

Film produtsent on Svensk filmindustri, kes väntas ka kurikuulsa majandusliku ja publiku fiaskoga lõppenud Balti leegionäride filmi. "Utvandrarna", on selle ühingu suurim ettevõte tänaseni, mille teine osa "Nybyggarna" (Uusasunikud") tuleb linastamisele selle aasta jõuluks. Kummagi filmi kestvus on koim ja pool tundi. Kogu projekt maksis SF-ile 7 miljonit krooni, mis on suurim summa rootsi filmi ajaloos.

Väntamine Smålandis ja Ameerikas võttis kokku 170 päeva aega, kusjuures kulus oma 100 000 meetrit toorfilmi.

Näitejuht on 40-aastane andekas endine kooliõpetaja ja lühifilmija Jan Troell, kes tõetruult jälgib Vilhelm Mobergi 4-köitelise haarava eepilise romaaniseeria kolme esimest osa Smålandi talunike karjuvast viletsusest möödunud sajandi keskpaiku, nende massilisest väljarännust "tõotatud maale", kohanemisraskustest seal, õnnestumistest ja fiaskodest, põhjamaalaste ürgsest sitkusest ja otse kirglikust armastusest mustamulla vastu, mis neile oli jõuliseks elu allikaks.

Rootsi kaasaegse kirjanduse "enfant terrible", kommunismivastane radikaal ja vabariigi propageerija Moberg on ise Smålandi poeg, kes otse tammsaareliku suõega kirjeldab oma koduprovintsi nälja- ja ikalduste perioodi 1850-dali aastail, mil ainuüksi Smålandist välja rändas 250 000 talunikku koos perekondadega; moonakaid, lahkusulisi, kerjuseid ja ka pätistunud elemente.

Filmi esietendus toimus ka tookordse väljarännu keskuses Växjös, kus asub "väljarändurite maja", mis on muuseum paljude huvitavate dokumentide ja rekvisiitidega. Eriline austuseavaldus sai osaks Vilhelm Mobergile, kes aga ise kohal ei olnud. Kogu suure reklaamikampaania juhiks SF-i poolt on aga Võrus sündinud eesti kirikuõpetaja poeg, 29. aastane Erkki Avara-Eggel. Ta on Stockholmis lõpetanud ülikooli fil. kandi kraadiga ühiskonnateaduste alal ja erihariduse saanud kõrgemas reklaami koolis. Ühenduses filmiga on SF ja Emigrantinstitutet välja annud filmi värvipiltidega brošüüri, milles on palju huvitavat niihästi smålandlaste emigratsiooni, nende elu kohta Minnesota osariigis, filmitegelaste kui ka kogu filmimise kohta. Kõik miljööd on autentsed, väljaarvatud laevasõit Uude Maailma.

Troell, kellele V. Moberg ise andis oma raamatute filmiõigused, on Rootsis juba tuntud ja auhinnatud rezhissöör. Tema esimene mängufilm "Här har du ditt liv" ("Siin on sulle su elu") mis samuti käsitleb rootsi sotsiaalolusid möödunud sajandi lõpufaasis ja praegust siinset koolielu nuhtlev "Ole Dole Doff" on saanud mitmeid auhindu välismaal rahvusvahelistel festivaalidel. Ka "Väljarändurite" puhul oli. Rootsi pressikriitika ülimalt positiivne, kuigi leiti, et film ei ole midagi moodsa avangardfilmientusiastidele, vaid ehk liigagi pieteetlik Mobergiromaanide versioon kaunis aeglases tempos.

Üldhinnang on aga "meistriteos" ning väljamüüdud etendused näitavad, et suured kulud kindlasti end tasuvad. Selleks peab Rootsis filmi nägema umbes 3 miljonit inimest.

Peaosades noore asunike-paarina esinevad tuntud Bergmani-filmide näitlejad Max von Sydow, Karl-Oskarina ja Liv Ullman tema noore naise Kristinana. Kaks tugevat karakterkuju on Allan Edvall, lahkusuliste Åkianernide-grupi "prohvet" Danjelina ja tuntud jazzilaulja Monica Zetterlund, Jumala lunastuse osaliseks aanud kergete elukommetega Ulrikana. Üldse on kaastegevad 20 näitlejat, nendest 10 amatööri ja üle 500 statisti. Viimastest suurem osa sõdurite ja indiaanlastena teises osas "Nybyggarna".

Rezhissöör on romaanist välja võtnud kõige ilmekamad ja tähtsamad stseenid ja need meisterlikult sidunud aeglaselt mööda rulluvaks tervikuks. Näeme põuast suve, kus põlul Karl Oskar neab jumalat, näljaseid moonakate lapsi solgitünni kallal talvel pakase käes, näälginud tüdrukukese piinarikast surma liigse kaerapudru söömise tagajärjel, mille ema Kristina ristsete söömaajaks kõrvale pannud. Hea arutlejaunistaja Tammsaareliku "Indreku" tüübi annab noor Eddie Axberg, Karl Oskari väikevennana, kes on Ameerika-reisi tegelik primus motor. Ta on lahtise peaga kirjaoskaja poiss, kes usub raamatust loetud Uue Maailma imedesse, kus elavad ainult vabad, rikkad ja uljad inimesed ja kus isegi põrsas elab sama hästi kui "seda teeb krahv Vanas Maailmas".

Oma filmis kasutab Troell rohkesti lähivõtete tehnikat, mis halastamatult paljastab tegelaste nägudel peegelduvaid hingelisi reaktsioone. Kogu tegevus hõlmab mitmeid saatusi, mis kõik vintsutusrohkel meresõidul primitiivsel purjelaeval "Charlotta" oma raskeimad katsumisetunnid läbi teevad.

Kindla jalgealusega harjunud talulnimesed viiakse üheksa nädalat kestnud meresõidul tormide, alatoitluse ja tuulteta päevade ükskluisuses meeleheite piirini. Roojased magamiskohad vahetekil, verine kõhutõbi, täid ja skorbuut ei säästa isegi Jumala lunastuse osalisteks saanud lahkusulisi.

Nemad aga olid laevale astudes kaljukindlalt uskunud, et Kristuse õnnistus neid päästab merehaigustest ja tormidest ja et Püha Vaimu toimel inglise keel nendel kohe maale astudes vulinal suust tuleb. Ometi teevad meresõidu kergemini läbi just need kõige "patusemad" ja seda prohvet Danjeli suureks meelehärmaks, kes teekonnal isegi kaotab oma naise.

Vintsutused jätkuvad väljarändajaile ka sõidul valges rataslaevas mööda Mississipi jõge, kus rannaäärsesse liiva maetakse mitu koolera ohvrit. Ühe varem Ameerikasse asunud Ölandi talupoisi mõis osutub lagunenud metsaonniks. Ometi leiab vankumatu Karl Oskar ühe Minnesota põlismetsa järve ääres oma unistuste ja tulevas talu viljarikkad põllumaad. Uus Maailma on siiski vabade inimeste vaba maa.

KARIN

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 69471 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

50 aastat teatris Kahekordne juubilar

Kolmapäeval, 24. märtsil s.a. pühitseb Stockholmis Lydia Viidas-Tiitso (Sünd. Ney) kahekordset juubelit — eluaastaid täitub tal siis seitsekümmendviis ja teatrialast kutsetööd viiskümmend aastat.

Lydia Viidas-Tiitso.

Üles kasvanud muusikahuvilises perekonnas ärkas ta varakult huvi teatrikunsti vastu, kuid algul see piirdus vaid teatrietenduste ja kontsertide elava külastamisega. Omades kauni lauluhääle (alt) asus ta 19.20. a. punktitasulisena kaasa laulma "Estonia" teatri kooris, aastast 1921 aga juba kindlapalgalise koorililikmena ja näitlejana. Juubilar säilitab pieteetlikult kui reliikvaid oma esimest aastalepingut. Järgnevad teorohked aastad "Estonias" katkestas siirdumine maapakku 1944. a. sügisel.

Iseseisvusaastate "Estonias" oli tööpinge väga suur, nagu selleaegsetes oludes kodumaal üldse. Puudusid võimalused pidada suurt personali — kasutada olevate inimeste suutmised avastati ja rakendati mitmekülgselt. Kahekümneviie aasta jooksul on Lydia Viidas "Estonias" koorililikmena kaasa laulnud 57 ooperi ja 77 operetilavastuses. Kas omamoodi rekord? Näitlejana om ta episoodiliste osade täitjana kaasa mänginud väga paljudes operettides, sõnalavastustes, lastenäidendeis ja balleti pantomiimosades. Sobivalt ta temperamendile ja andelaadile olid mänguosad peamiselt koomilised, samuti travestia (poisteosad). Lydia Viidase osatäitmisi iseloomustas suutmine ilmekate vahenditega anda osale karakteerne kuju ja tundeväljendus. Alates 1936. a. usaldati talle kunstnik Natalje Mey soovitusel teatri kostüümideateljee ja õmblustöökoja juhatamine. Nende ülesannetega süvenenumalt tutvumiseks sai ta stipendiumi välismaale.

Lydia Viidas-Tiitso on teatrialast tööd jatkanud ka paguluses. Oleme ta nime leidnud kavalehtedel kas osatäitjana või lavastuse kostüümide eest hoolitsejana. Pagulasaastail on ta kaasa mänginud väga paljudes muusika ja sõnalavastustes. Mainime siin vaid mõned: "Tosca", "Madame Butterfly", "Kalurineiu", "Parvepoisid", Lauluisa ja Kirjaneitsi, Elu ja armastus", "Rätsep Õhk", "Neetud talu" jpt.

Teatritööd on võrreldud keeruka masinavärgiga, kus pisemalgi hammasrattal on oma ülesanne ja kuis iga üksiku osa käigust oleneb üldine toimetulemine. Meil on palju kordi olnud põhjust tunda röömu Lydia Viidas-Tiitso isiklikust panusest osatäitjana mõnes näidendis. Veel enam kordi on meil olnud põhjust tunda röömu, et tema kaasaatmisel on kogu lavastus saanud teo ja näo, mis on publikule meeldinud, elamusi pakkunud ja kiiduvaldusi välja kutsunud. Kõige selle eest ütlevad teatrisõbrad talle ta aupäeval suure ja südamliku tänu!

ED. REINING

Semiplatinski 'jõmmkärakas'

Venelased taasalustasid esmaspäeval oma nukleaarlaengute katsetusi Semiplatinski piirkonnas Siberis. Viimati toimus sääl maa-alune tuumaplahvatus 17. detsembril.

Uppsala ülikooli seismoloogia institutsioonis registreeriti plahvatus, kusjuures selle tugevus rahvusvahelise Richteri-skaala järgi oli magnituudiga 6,0. Ehk teiste sõnadega, kui oleks olnud tegemist sellise tugevusega maavärinaga, oleksid kahjustused asustatud piirkondades olnud väga suured, koguni katastroofilised. Nii et venelaste tuumalaeng oli väga tugev. Semiplatinskis katsetatakse üldiselt suurte laengutega. Võib nimetada, et 17. detsembril toimunud plahvatus oli magnituudiga 6,1.

Lühiteated Ameerikast

● **President Richard Nixon esitas Kongressile etepaneku, määrata 2 miljardit dollarit töötutele uute amerite õpetamiseks ja tööpuuduse vähendamiseks. 85 prots. summast läheks linnadele üle 100 tuhande elanikuga.**

● **Kaitseminister Laird teatas, et nüüdsest peale korraldatakse kõigile sõjaväeteenistusse astujaile eriline õppus rassikiüsimustes, et vähendada praegu relvastatud jõudues värviliste ja valgete vahel esinevat pinevust.**

Kuulõpp läheneb

UUENDAGE AEGSASTI
Eesti Päevalehe
tellimist, et lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

Ida politiseeritud majandus
Satelliitide ekspluateerimine

Ida majanduse politiseerimine algas juba 1948. aastal, kujutades endast Stalini vastust ameerika Marshall-nimelisele kavale, mille eesmärgiks ooli Euroopa abistamine tema majandusliku elu taastamisel sõjajärgseil aastatel. Kremli valitsеja survel olid Poola, Tshehhoslovakkia ja Jugoslaavia sunnitud tühistama esialgse nõusoleku võtta osa Pariisi konverentsist Euroopa majanduslikuks ülesehitamiseks Marshallikava alusel. 1949 jaanuaris moodustati Moskvas eriline "Nõukogu vastastikuseks majanduslikuks abiandmiseks", kus olid esindatud N. Liit, Albaania, Bulgaaria, Poola, Rumeenia, Tshehhoslovakkia ja Ungari.

Jugoslaavia jäi kõrvale tüli tagajärjel N. Liiduga, kuid 1949 oktoobris tuli juurde Ida-Saksamaa. Kaks aastat hiljem seltsis organisatsiooni liikmetele veel Välis-Mongoolia, kuuaaegne nõukogude sulasriik Aasiast. Tänapäeva pilt organisatsioonist näitab, et vahepeal on Albaania sealt ära hüpanud, Jugoslaavia loonud sidemed assotsieerimise korras, Puna-Hiina, Põhja-Korea ja Põhja-Vietnam võtnud osa mõnest istungist Moskvas ning Kuuba saatnud sinna vaatleja.

Idariikide nõukogu vastastikuseks majanduslikuks abiandmiseks 1949 ellu kutsudes põhjendati seda kommünikeega, milles üteldi: "Valitsused USA-s, Suurbritannias ja mõnedes muudes lääne-euroopa riikides on boikoteerinud kaubandussidemeid rahvademokraatlike maade ja N. Liiduga, kuna need maad pole pidanud sobivaks heita ennast Marshallikava diktatuuri alla, mis oleks riivanud nende suveräniteeti ja majanduslikke huvisid.

Seepärast on konverents pidanud vajalikuks kujundada Nõukogu vastastikuseks majanduslikuks abiandmiseks osavõtvate riikide vahel põhialusel, et nad on vördselt esindatud ülesandeks vahetada majanduslikke kogemusi, anda ükseteisele tehnilist abi ja vastastikust toetust."

Kui need sõnad kirja pandi, oli ilmselt tegemist poliitilise vassimisega: tegelikult jäi kujundatud organisatsioon tervelt nelja aasta jooksul varjusurma.

Alles aasta pärast Stalini surma tuli Nõukogu kokku ja asus oma töökava vormuleerimisele. Seejuures võis märgata tendentsi, et organisatsioon ei peaks ainult olema teatud tööriistaks N. Liidu käes. Taotleti "sotsialistlikku tööjaotust" rationaalse ühisturu loomisel, kuid see ei parandanud olukorda nimetamisväärselt. Kiiratsemine kestis niiviisi kokku kümme aastat esialgse kommünikee vaimus ja alles 1959 sai organisatsioon oma "põhikirja", kaks aastat pärast Rooma-lepingu kui Euroopa Ühisturu põhiseaduse allakirjutamist Lääne-Euroopa kuue riigi poolt.

Nüüd hakati ka idas taotlema oma ühisturu loomist eesmärgiga, et liikmesriikidel oleks võimalik "sotsialistlikku ühiskonna juurde ja sevaviisi tugevdada alust maailmarevolutsioonile".

Rahvastiku arvult on ida ühisturu kaal 350 miljoni inimesega palju suurem kui EEC ümmarguselt 200 miljonil. Aga tehniline ja majanduslik areng on Euroopa Ühisturu raamides üldiselt palju ulatuslikum kui idariikide juures. Vördlusest nähtub, et kui EEC hõlmab ümmarguselt 25 protsenti maailma kaubandusest, siis on idablokil vastavalt vähe üle 10 protsendi. Vahe on seda silmatorkavam, et organisatsooniliselt on idablokk isegi vanem kui Euroopa Ühisturg.

Seepärast peab arvama, et idablokil on olnud rohkem probeeme ülesaamiseks ja need püsivad tõenäolikult tänaseni. Tähtsaimaks nende hulgas on N. Liidu tohutu ülekaal ja tema roll toorainete andjana idabloki teistele liikmesriikidele.

Tähendab, idaturul võib poliitika käia majandusest ees. Seda rohkem, et paljusid poliitilisi küsimusi võib kergesti moondada majanduslikul viisil.

Nõukogu vastastikuseks majanduslikuks abiandmiseks ellu kutsudes põhjendati seda idariikide sooviga vältida Marshalliplaani diktatuuri alla sattumist, s.o. USA hegemooniat. Stalin kasutas tondi maalimist ainult selleks, et tugevdada oma poliitilist haaret sulasriikide ümber Ida-Euroopas.

Tema võimujärglased jatkavad siis külvatud vilja lõikamist, kasutades ida politiseeritud majandust tööriistana sulasriikide hoidmisel vene ülemvõimu all.

A.K.

Juudi-protest Washingtonis

WASHINGTON — Vene suursaatkonna juures Washingtonis arreteeris politsei 875 juuti, kes protesteerisid N. Liidu restriktsioonide vastu juutide väljalaskmise suntes Venemaalt. Suurem osa arreteerituist lasti hiljem vabaks 10-dollarilise kautsjoni vastu.

Tegemist oli niinimetatud "istumise-demonstratsiooniga" ja et politsei niivõrd suures skaalas vahele astus, olenes sellest, et meeleavaldajad istusid ühele tänavate ristumiskohale ja takistasid liiklust.

Enne aktsiooni tenе saatkonna ees toimus protestikokkutulek Valge Maja ees, mille oli korraldanud organisatsioon Juutide Kaitse Liit. Kahele tuhandele osavõtjale toonitas rabi Mier Kahane, et president Nixon omalt poolt peaks venelastele survet avaldama, nii et vene juute lastaks vabalt välja rännata Iisraeli. "Me oleme tulnud Washingtoni selleks, et tekitada maailmale mammut-formaadis peavalu", sõnas rabi Kahane oma sõnavõtus.

Valepassidega idapõgenikud

Rootsi kriminaalpolitsei konstateerib, et viimase kolme aasta jooksul on siia saabunud vähemalt 200 valepassidega varustatud idapõgenikku. Valepasse väljastab organisatsioon, mille peakorter arvatakse asuvat Viinis.

Enamasti müüdakse põgenikele Jugoslaavia passe, kuna neid on kerge võltsida. Peale selle pole Jugoslaavia kodanikel vaja viisumit sissesõiduks Rootsi. Seeta sõidavad põgenikud Rootsi kontinendilt, kas autodega või rongidega. Siia saabudes võtab neile vastu organisatsiooni agent, kes korjab valepassid kokku ja hävitab need. Seepeale lähevad põgenikud politseisse ja paluvad poliitilist asüüli, kusjuures peaaegu alati tuvastatakse, et põgenemine on toimunud illegaalsel Poolast, Ystadi kaudu. Näidatakse ette isegi laevapileteid, mis samuti on olnud võltsitud. Tegemist on alati inimestega raudeesriidetagustest riikidest, kes oma valepassi eest on maksnud väga kõrget hinda. Rootsi politsei püüab asja selgitada ka Interpoli kaudu ,mis aga omakorda tekitab raskusi, sest näiteks idariigid pole Interpoliga ühendatud. Ja valepasside organisatsioon töötab osalt ka raudeesriide taga.

Saksakeelne ajakiri Baltikumi rahvustest

Münchenis ilmus aastavahetusel Balti Seltsi, s.t. Saksa-Eesti-Saksa-Eesti-, Saksa-Läti- ja Saksa-Leedu Seltsi häälekandja "Mitteilungen aus baltischem Leben järjekordne number. Mainitud ajakiri on ilmunud juba 15 aastat ja on tähelpanuväärіv selle poolest, et ta tutvustab Eesti, Läti ja Leedu kultuur-poliitilisi probleeme saksa keelt kõnelevale maailmale.

Viimasest numbrist vääriks märkimist Erik Thomsoni kokkuvõtlik kirjeldus 15. balti tööpäevade konverentsist Lüneburgis, samuti Ülemaailmse Eestlaste Keskнõukogu liikme Ed. Vallaste täielik referaat teemal: "Rahvuste küsimus USA-s". Edasi käsitleb E. Thomson ühes artiklis praost Richard Koolmeistri senist elutööd viimase 65-e aastase juubeli puhul ja teises raudtede rajamist Eestisse saja aasta eest.

Traditsioonilisteks kujunenud pikemates artiklites käsitletakse eraldi kolme balti riigi kultuurpoliitilisi sündmusi.

Seekordset eestlaste kultuurisündmuste kroonikat alustatakse mag. Johannes Aaviku tegevuse ülevaatega tema 90-aastase sünnipäeva puhul, sellele järgneb kirjeldus prof. Ants Orase tegevusest. Muude uudiste hulgas leiab esiletõstmist kirjanik Valev Uibopuu doktori väitekirja kaitsmine Lundis.

Kultuurikroonikast selgub ka, et prof. Els Oksaarele, kes on praegu Hamburgi ülikooli juures üldise- ja võrdleva keeleteaduse korraliseks professoriks, on tehtud Mainzis asuva Johannes Gutenbergi nimelise ülikooli poolt pakkumine, tulla sinna moodsa saksa keele korralise õppetooli juhatajaks. Seda ettepanekut tuleb pidada suureks tunnustuseks prof. Oksaarele, eriti veel sellepärast, et seda on tehtud ühele mittesakslasele. Tähelpanu pööratakse veel arh. E. Uluotsa suurele edule Hälsingborgi uue raekoja kavandamisel. Samas ülevaates peatutakse ka kolme eesti akadeemilise organisatsiooni tegevuse juures, millised viimasel ajal tähistasid omi juubeleid: korp! Vironia (70 a.) korp! Filiae Patriae (50 a.) ja korp! Revelia (50 a) Samuti leiavad hindamist meie lahkunud kultuuritegelased nagu dr. med. Eduard Soonetss ja Madis Üürike.

Eesti kultuurikroonika lõpeb Frankfurtis ilmuva eksiilvenelaste ajakirja "Possevi" teate edasiandmisega, mille järele neli noort eestlast on kodumaal vahistatud, kuna nende juurest leiti relvi ning neid süüdistati organisatsiooni rajamises, millise eesmärgiks olla olnud relvadega venelaste vastu astumine võimaliku konflikti puhkemisel Eesti ja N. Liidu vahel.

Umbes samalaadilise põhjaliklusega on ka lätlaste ja leedulaste kultuur-poliitilised sündmused ning taotlused edasi antud.

Bibliograafiliste uudiste osas peatub G.v. Rauch pikemalt B. Kangro poolt koostatud "E. V. Tartu Ülikooli ja üliõpilaskonna" juures. Artikli autor hindab raamatut väga kõrgelt ja leiab, et Kangro töö esindab üht püsivat väärtust, mis tekitab rõõmu ning hääd meelt kõigile, kelle kätte see satub.

G.N. (Ne) vaatleb lähemalt Juhan Aaviku poolt koostatud "Eesti muusika ajalugu". Bibliograafia all puudutakse ka muud Balticat, nagu näiteks "Acta Baltica" IX köidet j.n.e.

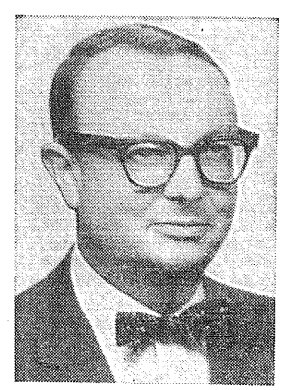
Eelteatena informeerib toimetus, et järgmises numbris ilmuvad Zenta Maurina artikkel "Abenteuer des Menschseins, Y. Erdmannilt "J R. von Patkul" j.t.

Ajakiri on seda väärt, et teda võib soovitada meie sõpradele, kes elavad saksa keelt kõnelevais mais ja kes tunnevad huvi Baltikumist pärinevate inimeste kultuur-poliitiliste taotluste ning selles sfääris aset leidnud sündmuste vastu.

JA

USA POLIITIKA VAENLASTE VASTU 'AINULT TASAKAAL'

NEW YORK (EPL) — Kuidas reageerib kommunismi totaalsele rünnakule, mis aina on intensiivistumas, vaba maailm eesotsas USA-ga? küsis USA Eesti Rahvuskomitee esimees Heikki Leesment oma sõnavõtus Connecticuti eestlastele Vabaduspäeva puhul, vaadeldes lähemalt USA praegust välispoliitikat.

Heikki Leesment Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides esimees.

Heikki Leesment märkis m.h.:

Ikka enam on USA juhtivates ringkondades maad võtmas mõtteviis, et sõjaline jõud on vaid selleks, et sõda vältida, et USA sõjaline ettevalmistus peab olema küllaldane, et võimalikku vaenlast hirmutada ründamast. Või kui see ei õnnestu, siis valmis olla sõjaks, kus ei ole võitjaid ega kaotajaid, seega ainult kaitsesõjaks. Sellise ettepaneku tegi juba Woodrow Wilson I maailmasõja riikidele 1917.a., et nad rahuldуksid "võiduta rahuga". II maailmasõja alul ütles Charles Lindbergh, et ta ei tahaks, et kumbki pool võidaks. Roosevelt oli sunnitud sellest ideest loobuma, kui jaapanlased pea terve USA Vaikse ookeani laevastiku ühe hoobiga purustasid Pearl Harboris ja osalt ka juutide pealekäimisel Saksamaa süündmuste taustal.

UUS MÕISTE: "VÕIDUTA RAHU"

Sealt peale on iga USA president rahuldunud mingi kompromisslahendusega, nagu juhtus Kuubas ja Koreas, ehk on püüdnud "võiduta rahu" saavutada, nagu Johnson ja Nixon Vietnami sõjas. Seda uut filosoofiat sõnastab ühe teadusliku uurimisasutuse töö Los Angeleses, mille möödunud aastal avaldasid R. G. Schreffler ja W. S. Bennett, öeldes:

"Sõjaline võit ja mõiste "tingimusteta allaandmine", on II Maailma sõjast saadik iganenud. Vastavalt sellele tuleb USA-l oma poliitikat muuta ... Meie sõjaliseks eesmärgiks peab saama mitte võit vaenlase ülevaid teadlik relvade tasakaal. Meie relvastatud jõudude ülesandeks on diplomaatiliste sammude toetamine sõja vältimiseks. Kui see ei õnnestu, tuleb võimalikult kiiresti saavutada vastasega relvade tasakaal, mitte aga vaenuliste jõudude hävitamine."

See filosoofia näib olevat kujunenud USA poliitikaks ja seletab paljugi, mida meie senini lihtsalt ei suutnud mõista. Näiteks ka seda, miks USA oma võimsusele vaatamata ei suutnud jagu saada kommunistlikest jõududest Vietnamis sõja algaastail, mil seal arvatavasti ei olnud isegi N. Liidu toetust veel.

Mehed, kes seda poliitikat esindavad, eesotsas senaator Fulbrightiga, näivad esiplaanile seadvat iseenese prestiižhi rahvuslike huvidega võrreldes. Neile on tähtsam, et nad võiksid USA lüüasaamisel öelda, et näete kui õigus meil oli, selle asemel, et muret tunda USA võimaliku kaotuse pärast. Nii arvab tuntud Washington Posti juhtkirjanik Joseph Alsop ja nii see tundub ka olevat.

Sellistele hädaohtudele juhib tähelepanu ka Sulzberger N. Y. Timesis, kui ta ütleb, et USA seisukoht on nagu tasakaalustamata võrrand, sest meie vastased ei ole nõus piirama oma strateegiat vastavalt USA suuremeelsusele! Hanoi ja Peking on avalikult välja kuulutanud, et nende sihiks on täielik võit, samuti on N. Liidule vastuvõtmatu ja kujutlematu mingi kompromiss vaenlasega.

Äärmiselt murettekitav on see süvenev lõhe ameerika suure humaansuse ja teiselt poolt kommunistliku maailma brutaalsuse vahel. Vabas maailmas propageeritav sõja sallimatus ja kommunistlikus leeris toimuv äärmine sõjavaëlise shovinismi süvendamine panevad tõsiselt mõtlema.

KOMMUNISTLIKU KASVATUSE OLULISEM ALUS: VIHKAMINE

3 kuud tagasi ilmus Tshehhoslovakkia sõjaväe ajakirjas "Licova Armada" kol. kn. J. Sedlarilt artikkel **"Õpetus vaenlase vihkamisest"**. Selles ta ütleb, et "väljendid nagu võitlus, vaenulikkus, vastase vihkamine on kommunistlikus liikumises loomulikud inimlikud mõisted. Neil, kes seda võitlust kannavad, on iseenesest mõistetav õigus süvendada ja õpetada vihkamist kapitalistliku süsteemi vastu. Sellepärast õpetus vaenlase vihkamisest omab tähtsa koha kommunistlikus kasvatuses. Õpetus vaenlase vihkamisest on lahutamatuks osaks sotsiaalsest kasvatusest ja vajadus selle tunnetuse järele on eriti nõuetav sõjaväe koosseisus."

Selline kirjutis ei ilmuks tänapäeva Tshehhi ajakirjanduses, kui see poleks heaks kiidetud Moskva poolt.

Teame, et N. Liit ei seisa praegu kellegagi ametlikult sõjajalal, vaid on koguni osa võtmas rahvusvahelistest konverentsidest relvastuse vähendamiseks. Keda ta siis oma rahvaid vihkama õpetab, kui tal ametlikult pole ühtki vaenlast ja ta koguni kaasa rääägib ülemaailmse rahu võimalustest?

Kellest laseme endid rumalaks teha? Kas meil saab olla usku riigimeestesse, kes näiteks presidendi kohale kandideerides leiavad, et nende esimene kohustus on n.ö. tunnustuse saamine N. Vene võimumeestelt ja kes keelduvad fakte nägemast nagu need on? Või mis kasu on USA-l sellest tehnikast, mis näiteks võimaldab meie luure satelliitidel teha fotosid vaenlase aladest 40 000 jala kõrguselt, nii et maas ajalehe pealkiri on loetav, kui kõrgetel kohtadel istuvad ja rahva poolt valitud mehed neid andmeid ei usu ega tulemustest ei huvitu?! Kuidas võivad rahva poolt usaldatud mehed ignoreerida meile kõigile hästituntud tõde, et N. Liit austab lepinguid ja ainult nii kaua, kui need temale kasulikuks osutuvad? Kuidas võivad ja tohivad need juhtivad isikud tähelepanemata jätta omaenese suursaadiku ja Roosevelti nõuandja ning Yalta konverentsi ametliku tõlgi Bohleni hiljutise ütluse, et selle traagilise kokkusaamise peaviga peitub selles, et Moskva ei pidanud kinni kokkukulepitud tingimustest?!

Mida peame sellises olukorras tegema Eesti maa ja rahva heaks, kui ka kogu vaba maailma huvides?

Kõige primaarsemaks ja olulisemaks nõudeks on eesti rahvusgrupi omavaheline kokkuhoid, mis tähendab seda, et igaüks meist liituks tugevamalt kui kunagi varem eesti organisatsioonidega ja aitaks nende tegevusele kaasa. Meie ei või endile lubada luksust olla üksteise suhtes sallimatud, isekad või mugavad. Üksikult ei loe meie võimed ega hea tahe, kui need ei ole rakendatud organiseeritud, sihikindlasse tegevusse ühistes huvides.

ÄIKESE EEL

Kas olete märganud, kuidas väljas, vabas looduses enne vihma, eriti enne lähenevat äikesevihma linnud ja loomad eriliselt rahutuks muutuvad? Isegi lilled sulgevad juba enne esimeste raskete vihmapiiskade langemist oma õiekroonid. Nii on ka inimestega, nende vabas olemises, vabas looduses, maaelus. Äikese- eelne õhk on kuidagiviisi eriliselt raske, rõhuv ja "eetriline", ta muudab inimese rahutuks, rahmitsejaks, kes püüab nagu kiirustamisega hääks teha ja päästa, mis veel päästa annab!

Panin poisikesena tähele oma isa. Ta oli kunagi olnud suur, tugev ja õitsev noormees — esimene jooksudes, tõstmises ja maadluses kolmenelja kihelkonna kohta. Oma jalgrattaga, mis tollal oli veel haruldus eks, oli ta korda saatnud terve rea teiste poolt järeleaimamatuid vägitegusid. Taoliselt oli ta kord sõitnud seitse kilomeetrit põhjapool Pärnut üle uuestipüstitatud Nurme raudsilla kõrge võlvikaare, mis oli ligemale kakskümmend meetrit kõrge ning vaid ca. 35—40 sm. lai. Sellest vägitükist jutustasid mulle mitmed külamehed.

Kuid nüüd, oma neljakümnendais eluaastais oli isa raske talutöö ja murede tõttu juba veidi kössi vajunud, nagu aeglasem sõnades ja tegudes. Aga enne äikesevihma või pikemaaegset vihma toimus temaga imelik muudatus: siis muutus kogu ta olemus, ta rind paisus kõrgemaks, selg sirgus ning silmad hakkasid energiast ja teotsemisihast välkuma kui kahekümneaastasel. Märkasin seda eriti suveti koolivaheajal kodus heinal viibides, kui kuiv heinaloog oli maas ning raske äikesepilv lähenemas. Kröbisevalt kuiva heina oli ta toiteväärtuse säilitamiseks vaja hädasti vihma eest päästa: töö hakkas isa käes lendama, tööhulk, mis varem oli nõudnud kolm-neli tundi, tehti nüüd kümne minutiga. Heinasood kerkisid isa jälgedes nagu nõiaväel ning minu hooleks oli neid hobuse kiirgalopis küüni poole sõidutada. Neist oma noorusmälestusist võitsin kaasa mulje, et inimlikel füüsilistel ja vaimseil võimeil nagu ei olekski piiri, et tugeva tahtejõu varal võib korda saata imesid. Olen püüdnud äikese- või pikaldasevihma eelset heinatöö-imet ümber istutada linnaellu, haarates tööst kinni kahe rahmeldava käega. Kuid olles taoliselt toimunud pikki nädalaid, kuid, aastaid, olen kogenud, et ei toimu otseselt mingit tagajärjekuse või eduimet. Eriti mitte suurlinnas. Inimene rammestub, väsib, laseb käed hetkeks töö küljest lahti ning juba ongi suurem osa läinud nagu vallapääsenud puuleht veekeerises. Kuid midagi kõigist sellest, mida taotelesid, jääb siiski töötaja pihku — nagu kullatolm õnneliblika äralennust.

Kaheksateistaaastase noorukina, kui osa vätsin leeriõpetusest oma kodu koguduses, olin veel täis noorusejulgust, tarmu, ülemeelikust ning usku tahtejõu-imedesse. Pidulikul konfirmatsiooni-jumalateenistusel jagas kirikuõpetaja leeriõpilasile välja omaste poolt ostetud vaimulikke raamatuid kinkidena. Mulle oli see hää inimene omalt poolt kinkinud suure Piibli, mille esileheküljele ta oma käega oli kirjutanud alljärgeneva piiblisalmi: "Küll poisid jooksevad ning noored mehed, aga nad väsivad vistisi. Need, kes aga Jehoovat ootavad, käivad ega väsi iial, nad jooksevad ega väsi ära, vaid saavad uut rammu ning tõusevad lennates taevasse kui kohkad!"

Aastatega olen õppinud, milline suur, sügav ja ilus tõde peitub neis sõnades. Eriti, kui oled kõigist nagu pettunud ja väsinud, kuna oled kogu oma elu ja tööd võtnud nagu lõpmatut rahmeldamist ja kiirustamist enne äikesevihma. Siis saad uut jõudu möeldes neile, kes enne meid või meie pärast on kannatanud ning väsimuse ära võitnud — siis jõuad jällegi kiiresti sammuda edasi!

Kuid viimaseil aastakümneil on õnnetuseks maailmas valitsemas eriliselt irratsionaalne sõdade-rahutuste äikese-eelne pinge — nii et ekslikult võid pidada iga väikestki tuulevaikset äikese-vihma-eelseks nig pingutad, nagu asjatult ja kasutult. Kuid kord tuleb tõeline suur äike siiski ning tema kannul uus ärkamine ja uus elu. Siis ei ole ükski jõupingutus olnud asjatu neile, kes seni on jõudnud oodata ja vastu pidada. Nende mälestus aga, kes võideldes kunagi on varisenud või vahepeal vanusest võt haigusist närbunult mulda varisenud, saab uut elu toova äikesevihma kui röömupisarate läbi pestud puhtaks, õilsaks ja pühaks.

ORBIIT

A. Ertel — pedagoog kirjanik, põllumees

Kärdla kõrgemas algkoolis vahetus õpetajaid igal õppeaastal. Mõni lahkus ja tulid uued asemele. 1925. a. sügisel ilmus sellesse kooli vanemapoolne pikk kõhn daam, kummalgi kõrval palmitud juukseringid. Pidi olema preili Ertel. Varsti olid aga poisid leiutanud talle veel rohkem läbilöövama nime omas ringkonnas "Nähvits". Oli selle siis põhjustanud tema kuju ja välimus või närviline iseloom. Mina ei ole küll ainustki tundi tema all õppinud, kuid kes teda ligemalt tundsid, ütlesid, et Ertel on närviline. Olnud klassis sageli vihane ja õpilased naernud teda salamahti. Oli aga väga karmi olemisega pedagoog, pannes poisse vahetunniks kooli saali nurkadesse seisma.

Aliide Ertel oli oma lõpliku hariduse omandanud Tartur A. Salomoni kõrgemas tütarlastekoolis. Olnud kodukooliõpetajaks Venemaal 1896—1899, Otepää-Arula algkooli juhataja 1914—1916, Pärnu keskkoolide õpetaja 1921—1925, kust töenäoliselt ligema tutvuse tõttu Ernst Ennoga, kes oli sel ajal Läänemaa koolinõunik, sattuski Kärdlasse.

Kuid siiagi ei jäänud ta kauaks. 1927. a. lahkus ta Kärdla kõrgema algkooli ja selle juures töötavate täiendusklasside õpetaja kohalt ning tema edasised elulooilised andmed enam pedagoogilisest tegevusest ei kõnele.

Kärdla kooli 1926. a. kevadiselt loteriilt võitsin Aliide Erteli näidendi "Kiirtepärg". Töenäoliselt oli autor selle ise annetanud loterii heaks. Aliide Ertel oli kirjanik, kellest meie kirjandusloolistes teostes siiski väga harva juttu oli. Kas ta vaigiti ära või ei suutnud ta võistelda oma kaasaegsetega.

Nüüd on kodumaal H. Puhveli poolt toimetatud "Eesti kirjanduse ajalugu III" pühendanud Ertelile kaks ja pool leheküljе. Selles leitakse, et tema kogu loomingus jääb esikohale ilkkagi esimesena ilmunud jutustus "Rooste", millest kirjutatakse järgmist:

Jutustusele "Rooste" on omane naturalistlik ainekäsitlus. Kirjanik on protokoll'lise asjalikkusega kujutanud vallavaeste elu, püüdmata seda sügavamalt mõtestada või avada tegelastele mingeid perspektiive. Mõtetult saadavad vaestemaja elanikud oma päevi surma poole, ainult vähestel on säilinud energiat mingiks tegutsemiseks või unistamiseks. Nii püüab käbe ei Marja-Leenu elujärjekergendamiseks teenida kopikaid marjade korjamisega, üks vaeste paar käib laatadel kerjamas, enamikul ei jätku aga jõudu niisugusteks toimingutekski.

Kõige liigutavam on Kuttu-Anne tragikoomiline kuju: too vanaeit käib järjekindlalt kirikus noorpaaride mahakuulutamisel, hellitades ka ise veel lootusi mehele saada. Masendava mulje jätab vaestemajas surnud vanamehe olematu päranduse pärast puhkenud tüli, eemaletõukavalt käitub vallavalitsus, kes vaestele antava toetuse suurendamise palvet ei võta arutuselegi. Äärmises ainelises kitsikuses ning ilma mingite perspektiivideta eksisteeride leiavad vaestemaja asukad, et elu on ainult kannatuste ahel, mida rooste pikkamisi läbi sööb.

Jutustuses "Rooste" kujutatud elupilt oli eesti kirjanduses oma ajaala poolest uudne ja sajandi alguse kirjandusliku taseme kohta oli ka autori kujutamisoskus väljapaistev.

"Rooste" ilmus trükist 1910. a. Autor, olles sündinud 25. juulil 1877, sai samal aastal juba 33 aastat vanaks. Nii ei olnud ta enam kaugelt noor. Aliide Erteli isa, Juhan Ertel, oli Laatre vallavanemana leksnud vanadekodu ehitada oma talu lähedusse, kus ta tütar siis oli ligemalt tundma õppinud vallavaeste elu ja olukorda. Oma vaimliste huvide kõrval jäi Aliide Ertel siiski surmani truuks maale ja oma kodutalule. Tema elulooilised andmed kõnelevad, et kirjanik on olnud tegelik põllupidaja ja sülgloomade kasvataja. Keeni vallas Kriisa talus 1916—1918. Elanud pärast Kärdlast lahkumist vaheldumisi oma kodukohas Soome talus Laatre vallas Valgamaal, Tartus, Pärnus ja Tallinnas, on ta 1930. aastast jäänud oma kodutalu pidajaks, ülalmainitud teose sõnadel "asus oma kodutalu ulatuslikku majapidamist juhtima". Ka on ta oma nooremas eas, nimelt aastatel 1910—1914 Saksamaal oma pedagoogilise hariduse täiendamise kõrval end põllumajanduseski täiendanud.

Artiklis märgitaks: muuseas "1905. aastal revolutsioonilisest liikumisest võttis A. Ertel osa", kuid kui ulatuslik tema revolutsiooniline tegevus oli, sellest ei leidu ainukestki sõna.

Muinasdraamade "Pühajärv" ja "Kiirte pärg", proosaluuletuste ja aforismide kogu "Allegooriate", juttude kogu "Moodne daam", kunstmuinasjuttude kogu "Muinelmad, näidendite "Kolm võistlejat" ja "Varjud" autor elas viimase sõja eelsetel aastatel oma õe juures Elvas. Viimased eluaastad on ta veetnud aga Arulas. Aliide Ertel suri 20. detsembril 1955 ja maeti Lõuna-Tartumaal asuvale Puka surnuaiale.

Artiklis öeldakse veel: "Rahutu ja hüplev, nagu oli A. Erteli elurada, näib ka tema kirjanduslik tee. Ei elus ega kirjanduses õnnestunud tal päriselt ennast teostada ning leida kindlamat sihti".

Aliide Ertel oli aga isiksus, kes püüdis edasi võrdlemisi mitmekülgselt — nii palju kui tema tervislik seisukord seda võimaldas. Olen kuulnud, et ta on jäänud lõpuks vaimuhaigeks, kuid sellest kasutada olnud uurimuses ei kirjutata.

ELMAR VRAGER

● Ins. F. Kanger Montrealist oli oma ettevõtte poolt komandeeritud Jaapanisse tööstuslikke probleeme lahendama. Tagasisõidul peatus ta puhkuseks mõned päevad Honolulus Havaii saartel.

LÄHTEALUS ja SÜDAMIK

Karl Rumor: Liivakella all. Miniatuurid. Eesti Kirjanike Kooperatiiv. Lund, 1971.

Karl Ast, kirjanikunimega Rumor, sai 85-asstaseks.

Möistuslik analüüs ja sellele kirglikku hoogu andev tunne või meeleolu on Karl Rumori loomingus alati käsikäes käinud. Tema 85-ndaks sünnipäevaks ilmunud miniatuurides on intellekti ja emotsiooni koostegevus eriti puhtalt viljeldud.

Esimene sari "Pooles vardas" on vahest kõige eneselähedasem, harutab lahti ajalikku igavesest, teeb meelislende sinna, "kus peale fantaasia ei eksisteeri mingisugust muud töelisust", tervitab illusiooni või mälestust illusioonist. Allegoorilises "Mustlannas" autor võib-olla viitab oma rännurohkele elule, "Mesilases" oma väsimatuile taotlustele, "Hilinejas" ärarutanud võimalustele. "Olin olnud nagu kala tiigis ja mitte möistnud, et ka minu pea kohal õitses valge lootoslill."

Sari "Foorum" mediteerib ühiskondlikel teemadel. Inimestele tuleb jätta valiku vabadus. Võim võib teha jubedaid tegusid. Juhus otsustab, kes pääseb ajaloosse. Töeütlemine kutsub välja skandaali. "Kestev osa inimkonna püüdlusist ei matka tähistatud teedel." Ükski tuletorn pole püsiv. Inimesed on pidanud pettuma niihästi Jumalas kui ka saatanas. Mitmed miniatuurid sisaldavad idamaist loobumisfilosoofiat. "Suur tarkus ei ava kitsast pilukestki kõige lihtsama ja tähtsama möistmiseks. Kasuta parem tänast päeva." "Kõik asub meis enestes. Olge alandlikud ja heatahtlikud nii iseenda kui ka kõigi teiste loodute vastu. Siis leiate oma töe ja olete vabad."

Sari "Eile — täna — homme" on kõige dünaamilisem, toob ümberhinnanguid ja muutusi olukorras. Jumal ja kurat tunnevad endid äkki ülearustena. Karavan asub pikale rännule, jutustaja jäetakse maha. Pomm võib langeda igal ajal ja igasse kohta — jõuluõhtu idülli ja paradiisi. Siin on ka kaugele koidupaigale suunatud murdekeelne mälestustervitus "Liivaliitene".

"Cumulus nimbuse"-nimelise sarja ironiliste kommentaaride ja traagiliste paratamatuste järel seisab "Vanitas" — kogu viimne miniatuur, kus pettumuste ja hävingute taga tõuseb armu ja ilu visioon — imelises vastuolus miniatuuri pealkirjaga. Kuna see ütleb väga palju autori enese kohta ja on nüüd haruldaseks jäänud perioodivormis, siis lubatagu see tuua tervena.

Kui kristlastele taas ristisurma päev saabub ja nad Kolgata mäelt enam alla ei tule; kui muhameedlased Kaaba kivi ajarattatks taovad ja Khadidja sandaalijäljed Mekka muinsuses kustuvad;
kui budistid Elava Buddha otsinguil surnud Buddhani jõuavad ja nirvaana väravad suletakse;
kui juudid Messiase ootamisest tüdinevad ja Nutumüüri kividest prohvetite mälestuse ümber tara ehitatakse;
kui maanteed, tänavad, turud ja tavernid tühjaks jäävad ja kui valjus asendatakse vaikusega: siis ulatab muile veel üks valge käsi punase roosi.

Neid miniatuure võiks nimetada ka proosaluuletusteks (kohati esineb otsene värsivorm), niivõrd valitud on piltkõne, arvestatud rütm ja kõla. Nüüdisraamatute hulgas mõjub "Liivakella all" oma allegooriate, sümbolite, idamaiste motiivide ja filosoofiliste mõtiskeludega haruldusena. Rumori enese teoste hulgas ta seda pole. Võiksime kõnelda miniatuuride temaatikast ja stiilist kui kirjaniku loomingu lähtealusest ja südamikust. Kui uskuda Sainte Beuve'i ("Kriitiline meetod"), siis on kirjaniku kujunemisel kõige otsustavama tähtsusega lapsepõlve ja esimene kirjanduslik miljöö, sõprade ja kaasaeglaste rühm, kelle keskel ta anne esmakordselt avaldus. Rumor sai oma mõjud "Noor-Eestilt", kes oli toonud meie kirjandusse uusromantismi koos selle harudega — sümbolismi, impressionismi ja ekspressionismiga. Ühtlasi oli saabunud uus vaade kirjandusele: see on sõnakunst, kus stiilil on esmane tähtsus.

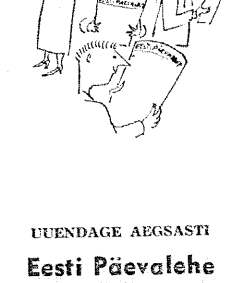
Rumor kujunes kirjanikuks oma individuaalsuse ja temperamendi kohaselt. Aga uusromantismi omadused on kogu tema loomingus enam või vähem püsinud. Impressionism kui muljetekunst tihendab tema realistlikke psühholoogilisi teoseid, ekspressionism tugeva väljenduse kunstina hoogustab naturalistlikke töid, sümboliteköne annab sügavust ja poeesiat. Kõike seda kohtame kontsentreeritud kujul äsjailmunud miniatuurides. Rumor on kogu aja kuulunud meie kõige teadlikumate stilistide hulka.

Soode ja metsadega muust maailmast eraldatud kasvamiskoht pidi arendama Rumoris looduse, üksinduse ja vabaduse armastust. See tundeeluline hoovus on hingestanud paljusid Rumori töid ja seda hoovust võib tunda ka miniatuuridekogus "Liivakella all". Ühtlasi on kauaaegne ühiskondlik võitleja ja paljunäinud rändur siia filtreerinud oma kogemused, hinnangud ja uskumused — oma elufilosoofia.

Helmi Eller

METSAKODU UUDISMAA
POSTIARVE 694771 FALKÖPING
VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Kuulõpp läheneb

UUENDAGE AEGSASTI
Eesti Päevalehe
tellimist, ei lehe saamisel vahet ei tuleks. Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid Rootsis.

Stockholmi eesti kooli kevadpidu lasteteatriga

Stockholmi Eesti Algkooli traditsiooniline kevadpidu korraldati kooli Komitee ettevõtmisel pühapäeval, 21. märtsil vanas tuutavas kohas — Söprade Seltsi ja Lastevanemate Skanstulli Gümnaasiumi aulas. Ja nagu tavaliselt, oli üritus kokku toonud väga rohkel arvul peokülalisi — noori ja täiskasvanuid. Nagu ehtne rahvapidu ikka, algas algkooli kevadpidu juba varakult keskpäeval. Siis löödi keerlema loteriikastide rattad ja publik asus proovima õnnekätt. Ei möödunud palju aega, kui juba esimesed õnnelikud võitjad ilmusid võitudelaua äärde esemeid välja võtma. Loterii eesmärk oli õilis, loosihind mitte kallis ja võitude hulgas paistis ahvatlevalt silma münigi väärtuslik ese — loosiostjaist ei olnud selletõttu puudus ja need müüdi kõik läbi.

Enne eesriide avamist ettekannetega võttis sõna peokülaliste tervitamiseks koolijuhataja Udo Juuno, märkides, et Eesti Algkool Stockholms käib oma 26-dat tegevusaastat. Kooli õppetöö edukuse aluseks on olnud lastevanemad, samuti õpilased ise. Tema ettepanekul austati surma läbi lahkunud õpetaja Mare Krepi mälestust leinaseisakuga (pieteedist armastatud õpetaja ja kolleegi mälestusele jäi ära peo kavast tants, küll toimusid kava kohaselt teatrietenduse lõppedes ringmängud noortele. sest elu läheb edasi oma loomulikku rada ja me rõhutame sellega ka lahkunu armastust oma õpilastele).

Kevadpeo eeskavalise osa juhatasid sisse õpilaste deklamatsiooni- ja lauluettekanded. Õpilaskoore saatis klaveril Harri Kiisk. Esinesid kooli kõigi kuue klassi õpilased, kas eraldi või koos. Deklamatsioonide osas,mille lavakünpseks ettevalmistamise eest olid hoolitsenud vastavate klasside emakeele õpetajad, kasutati vaheldumalt nii massdeklamatsiooni kui ka lausumist soolo häältega ja grupiviisi. Noored olid ettekantavad palad (kokku 11 numbrit) hoolega selgeks õppinud ja need esitati püüdliku toimetulemisega. Kava algas eesti rahvaviisile loodud ulja lauluga "Poisid ritta!" (E. Enno sõnad") I klassi mudilaste ettekandel ja lõppes jõuliselt hoogsa J. Ennola lauluga "Isamaa hiilgava pinnala" (L. Koidula sõnad) III ja VI klassi ettekandes.

Pärast vahepeega järgnes näidend. "Noorsootegelane Ao Vaks on juba aastaid hoolitsenud nii näidendi teksti kui ka selle lavale seadmise eest. Oleme võinud märkida, et tal on selleks tööks peale tõsise huvi ka vajalikke oskusi ja suutmisi noorte hingeelule läheneda. Lähtekohaseks on loodus oma vahelduvas mitmekesiduses ning igapäevaelu sugemed on osavalt põimitud laste fantaasiamaailmale sobivate muinasjutuliste elementidega. Samuti poetab Ao Vaks oma näidendeisse annuse pedagoogilist eesmärki ning mitmekesistab tegevust laulu ja tantsude ettekandega.

Ao Vaksi uusim teos, kolmes pildis kirjutatud "Vibukütt Pärku" on põnev lugu 7-8 aastasest poisist Pärku, kelle tegutsemisihast ülekeev energia kisub teda igasugustele valalatustele ja koerustempudele. Oma nimegi on ta saanud lustist igal võimalikul juhul vibuga nooli lasta — nagu jahimees või indiaanisõdalane, nii nagu mängufantaasia teda parajasti on haaranud. Tema tempude all kannatavad naabri laisk toakoer Murr, pirtsakas kiisupreili Miisu-Näu, aina kirev kukk Kikas-Kukelee ja hulkur kass Ints. Tantsutrupi moodustavad sinikelluke ja karikakrad kasesalus.

Ettekanne laabus hea hoo ja toimetulemisega, noored näitlejad andsid oma osale sobiva näo ja teo.Kavalehe kohaselt täitsid "Vibukütt Pärkus" osi järgmised õpilased:Pärku — Kristjan Penno, Preili Miisu-Näu — Merike Raudsepp, Murr — Mari-Ann Roosaar, Kikas-Kukelee — Katrin Vallas, Hulkur Ints — Peeter Prillik, Sinikelluke — Katrin Meerits, Karikakrad — Linda Kibal,Petra Mets, Helen Miller, Catrin Puusepp, Virge Taring ja Pia Väin.

Näidendis oli ainsa täiskasvanuna kaasategev Heljo Mängel-Sundsvik tädi Matilde osas. Heljo Mängeli temperament näib kätkevat tubli annuse poisilikult vallatlevat mängulusti. Talle istus säärase, uuemate võtetega lastekasvataja tädi osa, kes suutis nii omaseks saada Pärkule, et see kurdab päris tõsiselt, et tädi ei ole poiss. Kuid kes oma elutarkust kindlakäelise kasvatajana oskab rakendada nii, et see lõpuks siiski positiivseid tulemusi annab.

Lavastaja abina toimis tunnustatud viiumusega Leini Mälk. Tantsud oli seadnud Mare Krepp ja Anne-Mari Horm-Asker. Viimati mainitu on teretulnud uustulnuk kooli teatritegijate peres!

Tegeleste kostüümide eest oli hoolitsenud Õilme Vaks. Need pakkusid võimalusi fantaasialennuks ja seda oli kasutatud silmapistvalt. Loomadest tegelased olid riietatud inimeste kombel (siiski oma näole istuvate sabade, kõrvade ja vurrudega) ning tantsutrupp lilledena. Oma lõikega ja värvidega sobisid kostüümid näidendi muinasjutu maailma. Näib, et Õilme Vaksi isikus oleme saanud juurde uue hinnatava jõu teatrikostüümide alal.

Näidendi dekoratsioonid Roman Välilt olid nagu ikka värvirikkad, leidlikud detailides ja noorte fantaasiat ergutavad. Eesriide avamisel teiseks pildiks sai Roman Väli lavapilt õitsvate lilledega kasesalus ja päikesekettaga publiku spontaanse aplausi väärilseks. Sellesse lavapilti oli ta Mare Krepi mälestuseks mitmeaastase ühise lavatöö meenutamiseks maalinud puhma siniseid rukkilille (lahkunu lemmiklilled!) — Südantsoojendav viimne tervitus töökaaslasele.

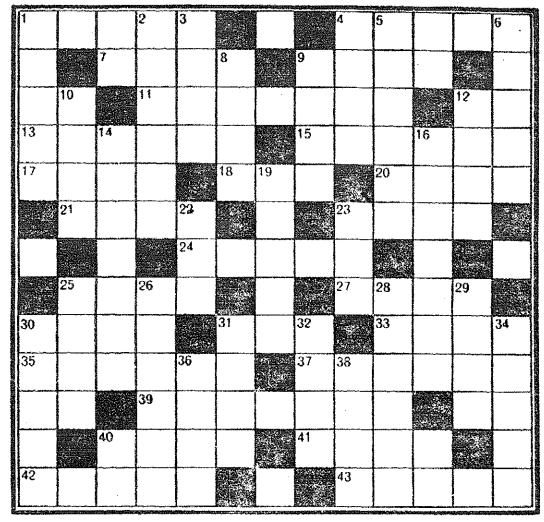
Lavastuse heli- ja muusikaefektide tehnilise kujundajana toimis Madis Gering. Heliiindi-muusika tantsudeks ja taustaks kõlas puhtalt.

Ei tohi unustada einelauda, kus perenaiste virgad käed ja hea maitse oli kohvi ja mahla kõrvaseks valmistanud võileibu ja hõrgutavaid koduküpsiseid. Etenduse lõppedes tänas koolijuhataja Udo Juuno näidendi autorit-lavastajat ning teisi, kes olid kaasa aidanud etenduse õnnestunud toimetulemiseks. Neile ulatati ka lilli.

Algkooli peod on noorte ettekanded eeskätt noortele, omaealistele ja nooremaile. Aga ka meie, vanemaealised, võime neid ettekandeid nautida, tunda neist röömu, olla noor koos noortega. Me kõik veetsime ühe kena pühapäeva. Päeval, mida kalender märkis kevadise pööripäevana ja loodus tähistas esimeste, päikesest rohetavat nina mullast uudishimulikult väljapistvate krookustega aianurgas.

ED. REINING

EPL ristsõna nr. 6

Paremale: 1 vahi, passi 4 ette kujutlus, ette teadmine 7 veeloom 9 kanapoeg 11 ketasäke 13 lõuna-eestlased 15 kaunis potiilil 17 El. tõstukitefirma Rootsis 18 tekib keemisel 20 õmblemisvahend 21 seltskond, kamp 23 seal asub Eesti vaenlane 24 huugas tumedalt 25 bensiini [illegible] 27 eesti luuletaja (+) 30 mitte kunagi 31 poolt (lad.k.) 33 mateeria [illegible] rgi pealinn 37 iseloomujoon 39 põllumajandusharu 40 suur, lahtine 41 kõige rohkem 42 tungles, saalis 43 sügislill.

Alla: 1 konksu, köverasse 2 sel on varastatud kaupa 3 mägestik Aasias 4 Trooja sõja kangelane 5 mõnikord (rootsi k.) 6 lisatoit 8 jagada, kinkida 9 hapu kali 10 end. USA sõjaminister 12 tuur, matk 14 lämmastav, uimastav aur 16 väänlill (mitm) 19 eesti naisluuletaja 22 muusikapala kahele 23 omaette, eraldi 25 toit,söögiaeg 26 rahvatoud Ida-Euroopas 28 tuli tagasi 29 sugulane (mitm.) 30 joogihädas 31 kaks tükki 32 eeltoit 34 naise nimi Piiblist 36 raadiosaatejaam Berliinis 38 toitaine 40 AS (saksa k.).

Lahendus 5:

Paremale: 1 pianist 7 kasu 8 meel 10 kolm 11 sidrun 13 Armin 15 kevik 16 seeria 18 leki 10 oht 21 Ella 25 Oregon 30 vaata 32 elame 33 armetu 34 aasa 35 vana 36 tank 37 Santana.

Alla: 1 Palme 2 Ismir 3 au 4 imik 5 sedel 6 terve 7 kore 9 luik 10 kas? 12 NKI 14 nio 17 Aho 20 tre 21 Eva 22larv 23lamas 24 Atena 26 elaan 27 Gaana 28 Omsk 29 nea 31 alan 36 ta.

Kohaliku elu

STOCKHOLM

Vabaduse Risti Vendade postgiro

Eesti Vabariigi aastapäeva aktusele järgnenud Vabaduse Risti Kavaleride kokkutulekul avaldatud soovi kohaselt on VR Vendade korraldav toimkond avanud postgiro arve. mille number ja nimetu son:

85 05 90-1, VR Vennad Rootsis,Estlands Frih. Korsbröder i Sverige, Tomträttsvägen 37, c/o Nerep, 126 43 Hägersten.

See on ka kirjavahetuse aadressiks. Korraldava toimkonna koosseisu kuuluvad Elmar Kirotar, Heinrich Laretei, Robert Paff ja Elmar Nerep.

STOCKHOLM

ERL peakoosolek

Eesti Rahvusliku Liidu korraline peakoosolek on kolmapäeval,31.märtsil kl. 18 Eesti Majas, Regeringsg. 24. Palutakse lahkesti osa võtta kõiki liikmeid. Päevakorras koosoleku avamine, 1970 tegevuse ja rahalised aruanded, tegevuskava ja liikmemaksu määramine, valimised ning koosolekul algatatud küsimused.Kui ettenähtud ajaks pole kohal põhikirjas ettenähtud kvoorumit, toimub koosolek sama päevakorraga pool tundi hiljem, olles põhikirja par. 7 kohaselt otsusevõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata.

STOCKHOLM

Filateelistide klubiõhtu

toimub neljapäeval, 1. aprillil kell 18.30 Eesti Majas. Kõik margi, raha ja ekslibriste kogujad on teretulnud.

JUHATUS

ESKILSTUNA

Skaudisõprade peakoosolek

Eskilstuna Skaudisõprade Seltsi peakoosolek peetakse pühapäeval, 28. märtsil kell 16 Viru lipkonna ruumides, KFUM-i hoovimajs, Kriesengatan 13. Palutakse kõikide liikmete, osavõttu. Skaudisõprade Selstsi daamid serveerivad kohvi.

GÖTEBORG

Aasta üldkoosolek

SKF Eestlaste Koondis Göteborgis korraline aasta üldkoosolek peetakse neljapäeval 1. aprillil algusega kl. 19.00 Tallinna lipkonna ruumides,Hökegatan 10, 2 tr.

Päevakorras: Koosoleku avamine ja rakendamine, aruanded, tegevuskava ja koosolekul algatatud küsimused.

Juhatus palub kõiki SKF-is töötavaid eestlasi koosolekust osa võtta. Isiklikke kutseid ei saadeta.

Juhul kui väljakuulutatud ajaks ei ole ilmunud kvoorumiks vajalik arv liikmeid, peetakse sama koosolek pool tundi hiljem ja on põhikirja par. 11 alusel otsustamisvõimeline kokkutulnud liikmete arvule vaatamata.

GÖTEBORG

Filmireportaazh

Kolmapäeval, 31. märtsil kell 19 toimub Göteborgi Eesti Maja Klubi korraldusel hr. Jaan Järve filmireportaazh Euroopa ääremaadelt. Ettekanne toimub Eesti Majas ,Drottninggg. 27 ja Klubi juhatus ütleb kõikidele teretulemast.

LUND

Teatriringreis L.-Rootsis

Göteborgis E.S. Näitering tuleb külla Arvo Mägi komöödiaga "Kuulujutud" laupäeval, 27. märtsil Järnåkra koolimajas.

NORRKÖPING

Oberammergau kannatusmängud

Aarne Viisimaa ettekanne Kristuse kannatusmängude kohta toimub pühapäeval, 4. aprillil kl. 15 Matteusgårdenis (mitte 28. märtsil nagu varem teatatud).

UPPSALA

Kirjandusõhtu

Uppsala Eesti Skautlike noorte Söprade Seltsi kirjanduse õppering lõpetab oma tööaasta traditsiooni kohaselt avaliku kirjanduse õhtuga Eesti Kodus, pühapäeval, 28. märtsil kl. 18. Õhtu on pühendatud Soome kirjandusele. Loodetavasti kujuneb see sama menukaks kui mullune,sest ka sel õhtul esineb veendunud Eestisõber, dotsent Sakari Vapaasalo.Katkendeid soome kirjandusest esitavad kohalikud jõud. Õhtu sissejuhatuseks tass kuuma kohvi. Juhatus ütleb südamest teretulemast kõigile.

UPPSALA

Teatrietendus

Laupäeval, 3. aprillil toimub Brantingskolani aulas Stockholmi Eesti Teatri esituses Arvo Mägi näidendi "Rahu maa peal" külalisetendus. Etenduse algus on kell. 16.30. Publikut palutakse osta pääsemeid eelmüügilt, et kindlustada etendusega seotud kulude katmist.

Tallinna-metropoliit läänesaksa intervjuus

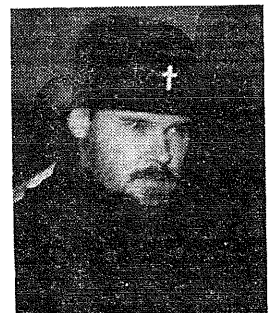
Moskva patriarhaadi ajakirjas on ära toodud intervjuu, mille Tallinna ja Eesti praegune õigeusu metropoliit Aleksius olevat andnud mullu Läänesaksa televisioonile. Ta on selle juures märkinud, et ta peale kirikupea ameti Eestis on ühtlasi Moskva patriarhaadi asjadevalitseja ja selle Püha Sinode liige. Aleksius on, nagu varem teisedki nõukogude prelaadid põiklevalt vastanud küsimustele riigi ja kiriku vahekordadest N. Liidus.

Ta on meenutanud, et kuigi a.1918 riik ja kirik lahutati, on kirikule jäetud õigus "vaimselt toita kogudusi", milleks kogudustel ja kirikul on võimalik tasuta kasutada riigistatud kirikuhooneid, valmistada vaimulikke ette erikoolides.

Metropoliidilt küsitud, kas võib tulla aeg, kus N. Liidus ei ole enam kirikut. Ta vastanud, et ta usub Kristuse poolt tõotatud kirikusse ja poole sajandi pikkune kogemus sotsialistlikus riigis ei ole vähendanud selle usu sügavust.

Küsimusele, kas ateistlik propaganda ei tee raskusi usklikele, vastas metropoliit, et konstitutsioon andvat usklikele vaba tegevuse nagu ka ateistidele. Vene kirikus on tõelised ja mitte ainult nimelised usklikud.

Metropoliidi seletustest on ilmselt ekslik kinnitus, et kirikud oleks kogudustel tasuta kasutada. Vastupidiselt tuleb nende eest riigile maksta tunduvat üüri. Ja ateistlik propaganda on sageli usklike terroriseeriv.

Metropoliit Aleksius

Metropoliit Aleksius on viibinud ka Rootsis ühenduses kirikute maailmaliidu kongressiga Uppsalas. Ta on baltisaksa päritoluga, perekonnanimega Rüdiger ja tema isa oli omal ajal Tallinnas Kaasani venelaste kiriku hingekarjane.

● Rootsi riiklikus reklaamiküsimusi uurivas komitees, milline muide arutab ka reklaami küsimust televisioonis, on üks liige ka eestlane — esimene uurimissekretär Ursula Wallberg (n-na Kanep), lahkunud kolonel Konstantin Kanepi tütar.

†

Vaikselt suikus igavesele unele minu armas mees

August Paulus

* 6. veebr. 1893
† 21. veebr. 1971

Suures leinas

ALMA
SUGULASED ja SÕBRAD
Kodumaal

†

Mihkel Tomson

* 20. 8. 1889 Tahkurannas
† 17. 2. 1971 Tartus

Mälestavad sügavas leinus

VEND ALEKSANDER
abikaasaga Rootsis
J. LORENTS
abikaasaga Rootsis

†

Head sõpra ja naabrit kodukülast

Rosalie Parkas't

mälestavad leinas

RICHARD ja ELIISE JOONS
perekonnaga

Puhka rahus!

†

Vaikses hardumuses avaldame Eduard Parkasele sügavat kaastunnet tema abikaasa

Rosalie Parkas'e

surma puhul.

ÕIE ja GERHARD PEET
LINDA ja HARRI VELBRI
EDITH ja PEET AINSAAR
RAHEL ja EMIL ODRAKS
JOHANNES SOOMÄGI
JAKOB ALJAS
EDDA ja KAAREL KOTKAS
ENDLA ja JOHANNES HELBERG
JOHANNES SOMMER
MILDA ja ERNST KELL
LINDA ja ALEKSANDER WARMA

KIRIKLIKKE teateid

Usulised raadiosaated igal pühap. teisip. ja reedel kl. 18.30-18.45 lühilainel 31 m. Trans World Radio.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peajumalat. Jakobis 28/3 jääb ära kontserdi tõttu. Piiblisalmid tel. 08/21 32 77.

GÖTEBORG: Eesti Ev. Lut. usu Gbg kog. jumalat. Suurel Reedel, 9. aprillil kl. 15.45 St. Paulis, õp. U. Wilund, armulaud, laululehed, solist J. Peetso, orelil L. Lindblom.

NORRKÖPING: Matteuses jumalat. 28/3 kl. 14, õp. K. Kool, orelil H. Piirimets, laulur.

Üksik korralik daam soovib 1—2 toalist

KORTERIT

Vast. "Korter Stockholmis" all:
EPL: Box 16 320, 103 26 Stockholm.

Ostan korteri

1 tuba + köök Stockholmis.
Teat. tel. 08/89 64 22.

†

August Paulus

* 6. 2. 1893 Eestis
† 21.3. 1971 Helsingborgis

Mälestavad

HÖGANÄSI EESTLASED

†

Armast vilistlast

Uku Müllersdorf'i

mälestavad

KOOLIÕED ja KOOLIVENNAD
Tallinna Prantsuse
Lyceumist

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa abikaasa ja meie kalli isa ja vanaisa

Robert Saul'i

lahkumise puhul tema hauda pärgade ja lilledega ehtisid ning meile meie leinas kaastunnet avaldasid,

LESK
LAPSED ja LAPSELAPSED

EESTI AP. ÖIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai Peakirik, 28/3 kl. 11 liturgia, Neitsi Maria rõõmukuulutamise püha ja tänupalveteenistus (õigeusuliste eestlaste koosolek patriarh Tihoni õnnistusel oma kirikliku korra seadmiseks 29. märtsil 1912 Tallinnas).

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodokskirik, Palmipuudepühal 4/4 kl. 11 liturgia, pajuokste õnnistamine, praost N. Raag.

HALMSTAD: St. Olai kapell, Muraregatan, Suure Paastu 5. pühapäeval kl. 14 litgurgia armulauaga.

NORRKÖPING: Koguduse nõukogu koosolek St. Olai kabelis, Trozelligatan 16 kohe pärast pidulikku Palmipuude püha liturgiat kl. 11.30. Palutakse kõigi nõukogu liikmete osavõttu.

SOOME ORTODOKSNE KIRIK

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodokskirikus liturgia eesti ja soome keeles 28/3 kl. 13, ülempr. M. Juhkam.

MÖLNDAL: Õhtuteen. Y. Rantsi majas, Ranunkelg. 3 A 27/3 kl. 17, teisipäevaring ja õppering, ülempr. M. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgarii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 28/3 kl. 16, kohalikud vennad.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühikirik, Bråvallag. 11, 27/3 kl. 12 palvepäev. 28/3 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat., R. Mesi, koor ja noored. 1/4 kl. 19 palve- ja piiblitund. Eelteade: Ülestõusmispühade konverents toimub Eesti Nelipühi kirikus 10-12 apr.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, jumalat. 28/3 kl. 15, O. Loogna.

ESKILSTUNA: Eskili kirik, Båtsmansgatan 7, jumalat. 28/3 kl. 14, E. Jogur jt.

GÖTEBORG: Blåbandi saalis, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 28/3 kl. 11, V. Kubja.

GÖTEBORG: Smyrna Nelipühikog. Parkg. 1, 27/3 kl. 18 Utbyvägen 16 c/o Nilisse kodukirik, V. Pendiste, koor. 28/3 kl. 15 jumalat., V. Pendiste, koor, ödede duett. Samal ajal kõrvalsaalis pühapäevakool. Hisingen: Ibsensg. 4, c/o Hell 30/3 kl. 18 helilindi kuulamine, palve. Jonsered: Kyrkog. 3 B c/o Vilisaar, 31/3 kl. 18 piibli ja palvet., A. Milder.

HALMSTAD: Bapt.-Kirik, Karl XI Väg 49, jumalat. 3/4 kl. 18, V.Kubja.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 28/3 kl. 13, kohalikud vennad, ohver välismisjonile. Eesti Osakond, Bråddgatan 54, palvetund 27/3 kl. 17, könet-laulu helilindilt.

Kaks eestlast

Algus lk. 1

tõttu, et laeva korrashoiu ülesandel lubati I mehaanikul elada laevas,kus ta viibis samuti köva valve all. Seal avanes tal võimalus ilma venelasteta ja nende vahelesegamiste kontakte luue pärismaalastega.

Nende peategelaseks oli üks pärismaalasest luureala ohvitser, leitnant, kellega kõnelusist vangi olukorras olevale I mehaanikule selgus, et ta oli õppinud Tallina tehnikaülikoolis ja kes sealt eestlastest oli kaasa toonud väga head muljed ning seisukoha, et eestlased on usaldusväärsed inimesed.

See mees käinud viis korda maa pealinnas, oma valitsuse tegelaste juures kaitsmas laeva vabastamise vajadust. Olnud pikki kõnelusi Moskvaga ja isegi Tallinnaga. Laeva juhtkond kartis tõsiselt vägivalla laeva konfiskeerimist. Kaks eestlast koguni seda, et neid võidakse vägivaldselt saata pärast N. Venesse, kui sealt põgenenuid. USA saatkonda lasti väga vähe asjade käigus vahele segada, samuti vahialustega kontakti võtta.

Mida asjast Washingtonis arvati, pole teada, kuid ühel päeval sigines merele kaks USA miiniristlejat, kes avaldasid Somaalimaa võimudele soovi tulla sadamasse. Nagu märgata võis, tekitas see kohalikes võimudes juba ärevust. Need sõjalaevad siiski sadamasse ei tulnud, ristlesid aga küll mõni päev merel.

Lõpuks vabastati vangispeetud laev Somaalimaa võimude poolt ja esitati ka vabandus laeva omanikele, ning laev pääses kojuteele.

Laeva meeskonnalt kuuleme veel, he teatakse aga, mis sünnib sama kitingiaste lahkumist Adenist on Vene oma mõjuvõimu sellel Punase mere kitsuse idakaldal kindlustanud. Väet pärast Jeemeni kodusõja lõppu ja suse läänekaldal asuval Somaalimaal. On teada, et aastapäevad tagasi mõrvati selle vabariigi pärismaalasest president, millele järgnes riigipööre. Ja nüüd on Moskva seal niisuguseks peremeheks, et selle tulemuseks oli ka eelnenud lugu laevaga.

Märgitakse, et Somaalimaa sõjaväe juhtkond on koolituse saanud Venes ühes USA vihkamise õpetusega!Seda tunnistab isegi võhikule nende vene keele oskus, olgu sõjaväe juhtkonnas, riigiteenistuse kohtadel ning diplomaatilises teenistuses.

Kohaliku elu

ESKILSTUNA

Teatrietendus

Nagu juba lühiteatest oleme lugenud, on nüüd Eskilstuna eestlaste käes kord näha pühapäeval, 4. aprillil kell 15.00 Folkets Husis, Stockholmi Eesti Teatri poolt lavastatavat Arvo Mägi uudislavastust "Rahu maa peal". Lensi Römmeri rezhiis mängivad kaasa üheksa osalist, kellest enamus on noorema põlvkonna esindajad, ent Eskilstunas korduvalt esinenud.

Juhime Eskilstuna ja naaberlinnade teatrisõprade tähelepanu sellele, et ajaliselt polnud teist valikut, kuna käesolev etendus pühapäeval, 4. aprillil on kuuldavasti viimne sel hooajal. Seetõttu on publiku rohkearvuline osavõtt soovitatav. Saalis on üldhinnad ja pääsmete müük algab kl. 14 kohapeal.

GÖTEBORG

E. Maja koosolek

Eesti Maja peakoosolek peetakse pühapäeval, 18. aprillil kl. 16.00 E. Majas, Drottninggat. 27. Päevakorras muuhulgas 1970 aruande kinnitamine ja valimised.

JUHATUS

HELSINGBORG

Naisringi koosviibimine

Helsingborgi Naisringi järgmine koosviibimine toimub reedel, 2. aprillil kl. 18 Helsingborgi klubi ruumides, Donationsgatan 29. Kosmetoloog Jeppson Malmöst demonstreerib iluravi tehnikat ja vahendeid. Registreerida pr. Niina Preesile, tel. 042/12 45 97.

NORRKÖPING

Kannatusmängud Oberammergaus

Eesti Kodu ja Norrköpingi Eesti Koguduse ühisel korraldusel toimub Aarne Viisimaa ettekanne maailmakuulsate Oberammergau kannatusmängude kohta palmipuude pühal,4. aprillil kl. 15 Matteusgårdenis, Norra Promenaden 108. Referent esitab värvidiapositiive koos vastavate kommentaaridega. Teises osas kuuleme muusikalises saates helilindilt kannatusmängude solistide, koori ja orkestri ettekandeid. Aarne Viisimaa ettekanne mitmetest Rootsi keskustes on saanud kuulajaskonna poolt väga kõrva hinnangu, ühistõttu oleks soovitav, et seda haruldast ettekannet külastaks võimalikult rohkesti kaasmaalasi.

STOCKHOLM

Pensionäride kokkutulek

Pensionäride ühingu liikmete kokkutulek toimub esmaspäeval, 5 ap. rillil kl. 13. Eesti Majas. Kõneleb Kristjan Meikop teemal "Mõtlemise ja väljenduse erinevusi keeltes". Külalised on teretulnud. Osavõtust teatada telefonidel 38 68 60, 82 69 70 ehk 26 58 22.

W. Grossthal 65-astane

William Grossthal

Stockholmis saab 26. märtsil 65-aastaseks lektor William Grossthal.

Raske on uskuda, et William Grossthal saab juba kuuekümneviieseks. Tagasihoidliku töömehena püüab ta märkamatult libiseda mööda kõigist tähtpäevadest ja austuse avaldustest oma isiku suhtes. Selle tõttu ei tea paljud, et ta on üks vähestest eestlastest, kes on saanud lektoriks rootsi gümnaasiumis, kuid veelgi rohkem — ta on praegu ka ülikoolilektoriks mehaanikas Stockholmi tehnika ülikoolis, millise õppetooli juures ta algas tööd a. 1944. Ta on mehaanika alal koostanud väga kaaluvaid uurimusi eriti vurride teoorias. Kõige selle juures on jätkunud tal indu ja jõudu pühendada end eesti kooli töhe Rootsis, olles kaua aega eesti gümnaasiumi õpetajaks ja inspektoriks Stockholmis. Samuti on ta pikka aega ametis olnud kooli puudutavates organisatsioonides, nagu Gümnaasiumiõpetajate ühingu laekurina, Õpperamatute Fondi juhatuseliikmena, EK Kooliotoimkonna liikmena jne. Töö kiidab tegijat ja palju on neid tänulikke eesti poisse ja tüdrukid, kellele ta on teinud selgeks matemaatika alused. Veelgi suurem on see inseneride hulk Rootsis, kes on olnud tema õpilased tehnikaülikoolis 25 aasta võltel.

V.M.

A. Mölder surnud

Kodumaalt saabunud teate järele on Tallianas surnud ja 17. märtsil maetud August Mölder (end. Möller), kes 8. aprillil oleks saanud 84. aastaseks.

August Mölder oli Jõhvi gümnaasiumi asutaja ja selle esimene juhataja a. 1919. Siirdus a. 1922. Tallinna, kus algul töötas õpetajana ja siis pikemat aega Tallinna 20. algkooli juhatajana.

August Mölder sai tuntuks mitmete õpikute kaasautorina. Koos Emma Assoniga andis ta välja ajalooõpikuid algkoolile ja koos Theodor Usisisooga "Kirjavihikud õpilastele". Viimased aitasid suuresti kaasa meie õpilaste käekirja kõrgele järjele tõstmisel ja hoidmisel.

Asetäitja õpetaja

Stockholmi Eesti Algkoolis tekkis õpetaja Mare Krepi ootamatu surmaga tema asendamise probleem. Kuni küsimuse lahendamiseni täidab tema õppeülesannet koolis Anne-Mari Horm, kes ka ise on olnud selle kooli õpilaseks.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

EESTI AKADEEMILISE RAAMATUKOGU

Rootsi televisiooniprogramm

TV | Lördag

TRU:
8.10 **Matematik på nytt.**
8.30 **Psykologi.**
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 **Annukka** — Lasten näytelmä, kirjoittanut Liisa Vuoristo, asiantuntija psykolog: Pirkko Siltala.
Annukka — en barnpjäs om den hörselskadade flickan Annukka av Liisa Vuoristo. Expert: psykologen Pirkko Siitala.
Textat på svenska.
10.25—11.00 **Mainari** — Raportti kaivosyhdyskunnasta.
Gruvarbetare — Rapport från ett gruvsamhälle.
Textat på svenska.
11.55 **Tipsextra.** Leif Larsson och Arne Hegerfors. Delvis färg.
. Färg
17.10 I naturen med Nils Dahlbeck
17.40 **Vecko-nytt.**
Textat för hörselskadade.
17.55 **Helgmålsringning.** Från Vadsbro kyrka i Sörmland. Färg
18.00 **TV-nytt, meddelanden.**
18.05 **Det var en gång en larv...** Tjeckisk tecknad film. Färg
18.20 **Villervalle i Söderhavet.** 2. Bland hajar och pärlfiskare. Färg
19.05 **Nu seglar Pip-Larssons.** Färg
19.20 **Det händer i ettan.** Färg
19.30 **TV-nytt, väder.**
20.00 **Hvar 14:e dag.** Färg
20.20 **Det självspelande pianot** — österrikisk TV-film med Hugo Haas och Kurt Sobotka.
20.55 **Inför melodifestivalen i Dublin.** Hans Fridlund presenterar Sveriges, Tysklands och Österrikes bidrag. Färg
21.10 **Hawaii fem-noll** — amerikansk kriminalserie med Jack Lord, James MacArthur, Kam Fong och Zulu. Färg
22.00 **TV-nytt, vader.**
22.05 **Incredible String Band** — skotska folkmusikanter. Färg
22.55—23.00 **TV 2-veckan.**

TELEVISION 2

17.35 **Familjen Ashton.** Del 19: Hoppet dör aldrig. Färg
18.30 **Ändlös horisont** — amerikanskt reportage om Sibirien. 2. Färg
18.55 **Väder, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Rapport.**
19.30 **Närbild: Thore Skogman.** Porträtt av en roare av Gary Engman och Kåge Gimteli.
20.20 **"Dom snackar så förbannat om åderdomen..."** Stig Warren intervjuas om sin nya diktsamling Pensionärer.
20.30 **En doft av verklighet.** Nils Petter Sundgren presenterar TV 2:s serie av realistiska engelska långfilmer.
21.05 **TV-nytt.**
21.10—22.40 **Lördag kväll och söndag morgon** — engelsk långfilm från 1960 med Albert Finney och Shirely Anne Field
Inte lämplig för barn.

TV | Söndag

9.00 **Det handlar om dig.** 16. Det här med pengar.
9.30 **Se det du inte hör.** 5. Så ska vi ha det! Färg
9.45 **Guten Tag,** 25.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.30 **Uutisviikko.**
Nyhetsveckan.
10.45 **Presidentti** porojärvellä. Presidenttii Kekkosen hiihtoretki pohjoisessa. Tekijät Osmo Harkimo ja Jouko Tyyri. Nähdään myös värilähetyksenä.
President Kekkonens skidfärd — filmreportage från april 1970, då presidenten åkte skidor i Porojärvi och sammanträffade med kronprins Carl-Gustav. Färg — Textat på svenska.
10.40 **Kukaan ei tunne tuskaa... Ingen känner min smärta...** Sånggruppen "Tutut" från Tammerfors sjunger gospelsånger.
Textat på svenska
TRU:
11.00—11.25 **Kom igen** — aktuellt om vuxenstudier. 3. Att studera i avgränsad miljö.
16.25 **Öar i blåsväder.** "Falklandsöarna — en kronkoloni". Sven Gillsäter. Färg
17.00 **Barnens önskerepris.** Lasse Berghagen visar det du vill se. Delvis färg.
18.00 **TV-nytt, meddelanden.**
18.05 **Min själ prisar storligen herren.** Några funderingar kring Maria.
18.30 **Så började trettiotalet.** Gardar Sahlberg berättar.
18.45 **Länspumpen** — frågelek med Lars Orup och länslag. Färg
19.30 **TV-nytt, väder.**
20.00 **Leka med elden** — pjäs av August Strindberg. Scenografi: Bibi Lindström. Regi: Gunnel Broström.
21.10 **Fotboll — utan boll** — ryskt annorlunda käseri.
21.30 **Elvy Holmgren till exempel** — film om omskolning av Lennart Olson. Färg
22.00 **TV-nytt, vader.**
22.05—22.50 **Thank you Massa** — film om människor och tradition på Jamaica av Matts Arnberg och Pål-Nils Nilsson. Färg

TELEVISION 2

17.00 **Regionalt över Nedre Norrlandsdistriktet:** Här är Sundsvall.
17.50 **TV 2-krysset** — lösning och vinnare. Färg
18.00 **Insändaren.** Textat för hörselskadade.
18.30 **Söndagssagan.** 1. Catherine Berg läser ur sin bok om Bubblan som fick nya föräldrar. Färg
2. De sex pingvinerna. Dockfilm från Bulgarien. Färg
18.55 **Väder, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Sportnytt.**
19.30 **TV 2-krysset** — Carl-Uno Sjöblom och Lena Söderblom. Repris måndag kl 18. Färg
20.00 **Svar till blyg, ensam och förtvivlad.** Behövs tidningarnas hjärtespalter? Göran Karlefors har granskat spalterna och frågat dem som svarat.
20.25 **Ishockey-VM.** Direktsändning från matchen USA — Sverige i Geneve. Färg
I första pausen:
21.05 ca **Titta på tvåan.** Färg
21.10 ca **TV-nytt.**
I andra pausen:
21.55 ca **Målet gällde:** Invandrarfrågan.

TV | Måndag

Skol-TV:
8.30—8.50 **The seventh key.** 4. Last Words.
9.00—9.10 **Matematik åk 1.** 3. Tallinjen 2.
9.45—10.05 **Filmkunskap för högstadiet.** 3. Att arrangera en verklighet.
10.35—10.55 **Aktuell naturvetenskap.** 4. Ett svenskt rymdprogram — till nytta för vem och vad.
12.20 **Japan i dag.** 2. Från storindustri och hantverk.
12.45 **Appell och dokument.** 2. Kriget som motiv.
13.10—13.35 **Socialkunskap.** 7. Fånge eller fri?
14.00—14.20 **Livsmiljö i fara.** 1. Jorden är liten.
För småbarn:
16.30—16.45 **Kom så sticker vi!** Den elaka tanten — tecknad film.
18.00 **TV-nytt, meddelanden.**
18.05 **Röda Havets hemligheter.** 11. Fällan vid Ras el Ara. Färg.
18.30 **Rätt kurs på sjön.** 10. Klart skepp! Färg.
19.00 **Hallå Sverige!**
19.30 **TV-nytt, vädret.**
20.00 **Här kommer Lucy** — underhållning med Lucille Ball, Gale Gordon, Lucie Arnaz, Desi Arnaz jr. och Johnny Carson. Färg.
20.25 **Ishockey-VM.** Direktsändning av matchen Sverige—Tjeckoslovakien i Geneve. Färg.
I andra pausen.
21.55 ca **TV-nytt, vädret.**

TELEVISION 2

18.00 **TV 2-krysset** — korsordstävling till förmån för Radiohjälpen med Carl-Uno Sjöblom och Lena Söderblom. Färg.
18.30 **Catweazle.** 8. Den försvunna trollkniven. Färg.
18.55 **Vädret, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Rapport.**
19.30 **Äntligen — 1948 års show** — ur en engelsk underhållningsserie med Tim Brooke-Taylor, Graham Chapman, John Cleese och Marty Feldman.
Vill du veta mera?
Utbildningskväll med TRU.
20.00 **Det handlar om dig.** 17. Mellan nio och fem. Repriser i TV 1 30/3 kl 11.30 och 4/4 kl 9.
20.30 **Vet du vad?** Liten ordbok i TV. Gäst: Hatte Furuhagen.
20.40 **Matematik på nytt.** 18. Att tolka statistiska samband .Finns det något samband mellan cancer och rökning. Repriser i TV 1 30/3 kl 18.40, 31/3 kl 11 samt 3/4 kl 9.10.
21.00 **TV-nytt.**
21.05—22.05 **Indien: En resa i tid och rum.** 7. Engelsmännens Indien.

TV | Tisdag

Skol-TV.
8.30—8.50 **Påsk.** 1. Judisk påsk.
9.00—9.30 **JET — behörighetskurs i engelska för lågstadielärare.** 4. Metodikprogram.
9.45—10.05 **Liv under mikroskop 2.**
10.10—10.30 **Kraft — rörelse — arbete.** 3. Arbete och åter arbete.
10.35—10.55 Livsmiljö i fara. 1. Jorden är liten.
TRU:
11.30 **Det handlar om dig.** 17. Mellan nio och fem. Repris 4/4 kl 9.
Skol-TV:
12.00—12.20 **The seventh key.** 4. Last Words.
12.35—13.00 **Delta.** 10. Räknestickan.
13.10—13.30 **Inblick i u-land.** 2. Skola för självtillit.
13.35—13.55 **Filmkunskap för högstadiet.** 3. Att arrangera en verklighet.
14.00—14.20 **Fysik åk 1.** 3. Människan och havet.
För småbarn:
16.30—16.50 **Halvfem: En skola för hundar.**
18.00 **TV-nytt, meddelanden.**
Småbarnsrepris:
18.05 **Halvfem: En skola för hundar.**
18.25 **Guten Tag,** 24.
18.40 **Matematik på nytt.** 18. Att tolka statistiska samband.
19.00 **Ville, Valle och Viktor upptäcker Sverige.** Mysteriet med de tomma husen.
19.30 **TV-nytt, vädret.**
20.00 **Perspektiv på buller** — populärvetenskapligt av B. Feldreich och L. Wetterholm. Färg.
20.30 **Insyn.** Färg.
21.00 **Trettonde våningen** — polsk kortfilm om en ung mans väg till en flicka.
21.20 **Allsköns musik** — sista programmet från Narren.
22.00 **TV-nytt, vädret.**
22.05—22.20 **Bilen, trafiken och jag.** 10. Atgärder efter vintern.

TELEVISION 2

18.30 **Katedral** — om hur man lagar och restaurerar en tysk domkyrka. Färg.
18.55 **Vädret, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Rapport.**
19.30 **Adolf i eld och lågor** — svensk filmkomedi från 1939 med Adolf Jahr, Viola Brunius, Emil Fjällström, Nils Poppe m fl.
20.55 **TV-nytt.**
21.00 **Sommar i Narita** — japansk dokumentärfilm om konflikterna kring byggandet av en ny storflygplats nära Tokyo. Den grupp som gjort filmen intervjuas av N.-P. Sundgren.

TV | Onsdag

Skol-TV:
8.30—8.50 **Naturkunskap åk 1.** 15. Vatten — en livsviktig naturtillgång. Färg.
9.20—9.35 **Titt ut i naturen.** 1. När solen väcker.
9.45—10.05 **Filmkunskap för högstadiet.** 4. I agentens verklighet.
10.10—10.30 **Bildtolkning.** 2. Berätta med bildtr.
10.35—10.55 **The seventh key.** 5. The seventh lock.
TRU:
11.00—11.20 **Matematik på nytt.** 18. Att tolka statistiska samband. Finns det något samband mellan cancer och rökning?
Skol-TV:
12.35—13.00 **Delta.** 10. Räknestickan.
13.10—13.30 **I Norrland.** 4. Varor från norr.
13.35 **Appell och dokument.** 2. Kriget som motiv.
14.00—14.25 **Kemi för er i 8:an.** 11. Varför tvättar tvål?
För småbarn:
16.30—16.45 **Kom så sticker vi!** Dockan i källaren — tecknad film.
17.10 **Ishockey-VM.** Direktsändning av matchen Sverige—Västtyskland i Geneve. Färg.
I första pausen:
17.50 ca **TV-nytt, meddelanden.**
I andra pausen:
18.40 ca **TV-tittare** — polsk tecknad film. Färg.
19.30 ca **TV-nytt, vädret.**
20.00 **Utrikesdebatt** — sammandrag från enkammarriksdagen. Clary Jansson och Mats Svensén. Färg.
20.30 **Skoj och ploj** med den engelske komikern Bernard Cribbins. Färg.
20.55 **Panorama.**
21.25 **Drömmen om fadern** — ungersk långfilm från 1966.
22.00 **TV-nytt, vadret.**
22.05—22.55 **Drömmen om fadern,** forts.

TELEVISION 2

10.00—16.00 ca **Utrikesdebatt.** Direktsändning från dagens riksdagsdebatt. Färg.
18.30 **Valparna.** Del 3. Vi åker till kenneln.
18.55 **Vädret, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Rapport.**
19.30 **I naturen med Nils Dahlbeck.** Färg.
20.00 **Offside** — pjäs av Bosse Andersson. Del 3. Regi: J. Söderman Medverkande: Ingemar Carlehed Arne Nyberg, Sören Alm, Karl-Magnus Thulstrup, Maria Grahn m fl.
20.55 **Tre enkla frågor om konst.** 2. Vem bestämmer hur konsten ska se ut? Bestämmer konstnärerna själva? Elvy Engelbrektsson, dagneta Goes och Agneta Utbult. Färg.
21.25 **TV-nytt.**
21.30—22.10 ca **Direkt** — Gary Engman, Peter Werner, Bengt-Åke Svensson.

TV | Torsdag

Skol-TV:
8.30—8.55 **Appell och dokument.** 2. Kriget som motiv.
9.45—10.00 **Musik åk 1.** 6. Musik åk 1, 6.
10.10—10.30 **Aktuell naturvetenskap.** 4. Ett svenskt rymdprogram — till nytta för vem och vad.
TRU:
11.00—11.30 **Psykologi.** 15. Psykologin och miljön.
11.45—12.00 **Se det du inte hör.** 5. Så ska vi ha det! Färg.
Skol-TV:
12.20—12.30 **Matematik åk 1.** 3. Tallinjen 2.
14.00—15.00 ca **Frågestund** — direktsändning från enkammarriksdagen. Färg.
För småbarn:
15.45 **Halvfem.** När Lotta är arg... Färg.
15.55 **Ishockey-VM.** Direktsändning av matchen Sverige—Finland. Färg.
I första pausen:
För småbarn:
16.35 ca **Halvfem.** Lina möter en stöddig pappa. Färg.
I andra pausen:
17.25 ca **TV nytt, meddelanden.**
18.30 ca **Se det du inte hör.** 6. Träningsstund. Färg.
18.45 **Bilen, trafiken och jag.** 10. Atgärder efter vintern.
19.00 **På alla fyra.** Lite sång, musik och fakta runt bilar. Vid ratten: Björn Skifs.
19.30 **TV-nytt, vädret.**
20.00 **Fokus.**
20.30 **Låt hjärtat va' me'.** Jubel i busken med Sonya Hedenbratt, Sten-Åke Cederhök m fl. Färg.
21.00 **Vid havet** — kortfilm av Mats Arehn efter en novell av Gert Nyman. I rollen: Tor Isedal. Färg.
21.10 **Fängad** — Patrick McGoohan, agent nr 6. Färg.
22.00 **TV-nytt, vadret.**
22.05—22.35 **Psykologi.** 15. Psykologin och miljön.

TELEVISION 2

18.30 **Antarktis — vilken avskyvärd plats.** Amerikansk film. Färg. Textat för hörselskadade.
18.55 **Vädret, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Rapport.**
19.30 **Familjen Ashton.** Del 20. Födas har sin tid... Färg. Repris lördag kl 17.35.
20.20 **Efter katastrofen.** Radiohjälpen informerar. Färg.
20.25 **Ishockey-VM.** Direktsändning av matchen Tjeckoslovakien—Sovjet. Färg.
I första pausen.
21.05 ca **TV-nytt**
21.10 ca **VM-redaktionen** med bl a glimtar från matchen Sverige—Finland. Färg.
I andra pausen.
21.55 ca **VM-redaktionen** med bl a glimtar från matchen Sverige—Finland. Färg.

TV | Fredag

Skol-TV:
8.30—8.50 **Påsk.** 2. Kristen påsk.
9.20—9.35 **Matematik åk 4.** 4. Hur många? 2.
9.45—10.05 **Livsmiljö i fara.** 1. Jorden är liten.
10.10—10.25 **Teaterlek.** 2. Spelet går vidare.
10.35—11.00 **Socialkunskap.** 7. **Fånge eller fri?**
11.45—12.05 **Liv under mikroskop 2.**
12.10—12.30 **Filmkunskap för högstadiet.** 4. I agentens verklighet.
12.35—12.55 **Kraft — rörelse — arbete.** 3. Arbete och åter arbete.
13.35—13.55 **Naturkunskap åk 1.** 15. Vatten — en livsviktig naturtillgång. Färg.
14.00—14.20 **Inblick i u-land.** 2. Skola för självtillit.
14.30—14.55 **Appell och dokument.** 1. Agiterande dikt.
För småbarn:
16.30—16.45 **Rita lite mera.** Den stängda dörren.
18.00 **TV-nytt, meddelanden.**
18.05 **Tredje kapitlet** — det sista, berättar om Beatriz första uppdrag för gerillan.
18.30 **Hildur Karolina Gavelin från Malgovik vid Malgomaj** — om pensionärers problem.
19.00 **Landet runt.**
19.30 **TV-nytt, vädret.**
20.00 **Presskonferens.** Färg.
20.30 **Nakna nerver** — amerikansk långfilm från 1950 med Humphrey Bogart.
22.00 **TV-nytt, vädret.**
22.05—23.00 ca **Önskereprisen.** Färg.

TELEVISION 2

18.30 **Varför det då?** Frågor och annat kul om prylar och sånt. Färg. Textat för hörselskadade.
18.55 **Vädret, meddelanden.**
19.00 **TV-nytt.**
19.10 **Rapport.**
19.30 **Showbiz i busken** — om en skånsk lokalrevy. Färg.
20.00 **Ärftlighetens gåta.** I denna amerikanska film berättas hur genetiken, livets vetenskap, utmanar livet självt. Färg.
20.30 **Minns ni Koreakriget?**
21.20 **TV-nytt.**
21.25—22.00 **Benny Hill Show** med den engelske komikern Benny Hill samt Two's Company och Los Zafiros. Färg.